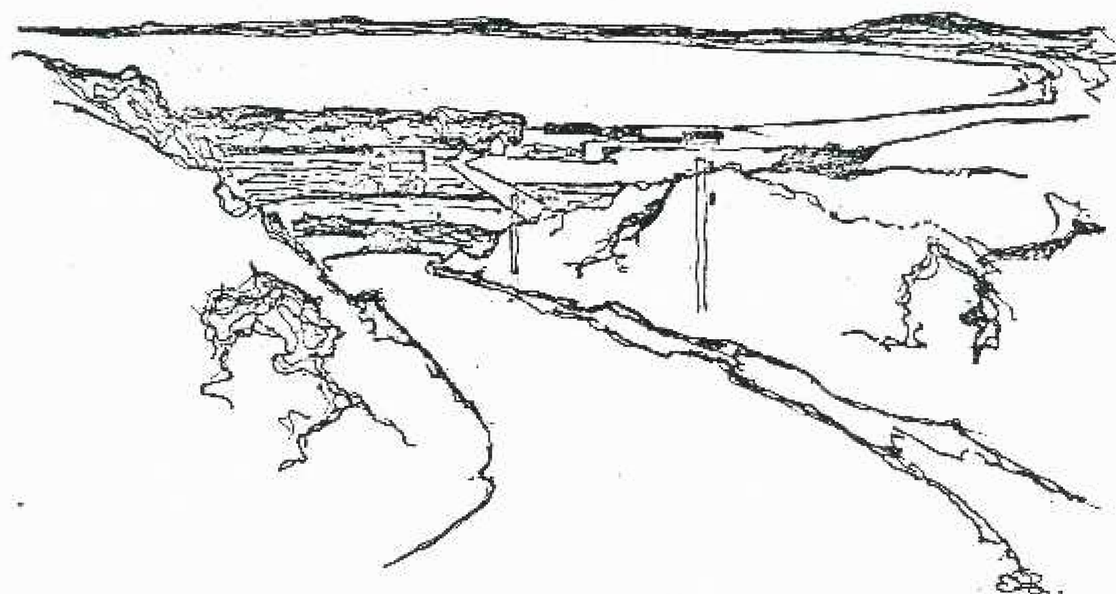

Høve Stræde ca. 1910

Ole i Amerika har bedt mig om at skrive om hvad jeg kan huske om vor familie og fødeegn.

Jeg har skrevet noget sammen så godt jeg kan. Jeg er jo ikke journalist og kan forme ordene og sætte krydderi på. Det er altsammen skrevet så rigtigt som jeg kan, og uden at pynte på noget.

Ebbes kone - Merethe - har hjulpet mig med at renskrive mine kladder.

Ole har samlet de forskellige afsnit osv.

Det er min mening at give dette til mine søskende og børn, selvom jeg jo nok har skrevet mange ting som ikke kan være af interesse for jer allesammen.

Noget af det er mine egne erindringer og tanker, men meget af det har jeg fra andre, og jeg har de forskellige steder nævnt hvem der har givet mig oplysningerne. En del har jeg fra kommunens forhandlingsprotokoller, skattelister, matrikelfortegnelser o.l..

Der kunne jo nok findes meget mere frem, hvis jeg tog til København til Statsarkiverne, men optegnelserne fra de tider er jo med gammel skrift, og det kan jeg vel ikke læse.

Men måske engang alligevel.

Høve, februar 1973

Jens Larsen

<u>FORDELINGEN AF HØVE BYS JORDER I 1791</u>

FORDELINGEN AF HØVE BYS JORDER I 1791

Først en kort beskrivelse af fordelingen af Høve bys jorder, da de store bondereformer kom ca. 1788.

Det var især mænd som Rewentlow, Bernstorfog Colbjørnsen, der opdagede, at det var i yderste nød med den almindelige borger, hvad oplysning og dermed initiativ angik. Så vidt jeg har fået oplyst skulle Struense have haft sin del også, selv om han i historien vel nærmest skildres som en stor aristokrat.

Mine oplysninger stammer især fra Laurits Larsen, som er født i Høve og bosiddende i Roskilde, nu afgået ved døden, en broder til Dorthea Nielsen Dutterhøjgård i Åstofte, samt en Thorvald Jensen, Høve, der for få år siden døde ca. 93 år gammel. De skaffede det følgende fra statsarkivet og kirkebøger.

Det må bemærkes, at man i Asnæs ikke kan komme længere tilbage end til ca. 1660, hvor vi under den svenske besættelse har mistet kirkebøgerne. Måske var det den tids folkeregister og derfor blevet tilintetgjort. Måske kunne man ved ihærdig søgen finde endnu længere tilbage. Svenskerne skulle have brændt alle kirkebøger hvor de kom frem.

For Høve by foregik fordelingen af jordene og de derpå følgende udflytninger i 1791, i hvilket år der foregik lodtrækning imellem bønderne, og man må så forudsætte at al jorden forinden er opmålt og vurderet så ligeligt som muligt samt at de store stensatte skelgærder er blevet rejst (et meget stort arbejde). Ifølge omdelingsdokumenterne kan følgende oplyses:

Der var 19 gårde, der var beliggende i Høve + 1 skole

HØVE BY

EFTER JORDFORDELINGEN
I 1791

MATR. NR. ① : SKOLE
MATR. NR. ② TIL ⑧ : BYGÅRDE
MATR. NR. ⑨ TIL ⑳ : UDFLYTTERGÅRDE

SEJERØ BUGT

N

1. Skole
2. Esterhøjgård
3. Søhøjgård
4. Grønhøjgård
5. Kildegård
6. Rismosegård
7. Lilåsgård
8. Dommergård
9. Lykke Agre (senere Skovgård)
10. Sivgård
11. Vanggård
12. Kjærsgård
13. Lykkebjerggård
14. Borrevangsgård
15. Bakkegård
16. Bregnegård
17. Lykkesminde
18. Ellegård
19. Kærgård
20. Nordgård

ASNÆS

LAMMEFJORD

Rekonstrukti
efter modern
matrikelkort
1:20.000

20.1.1973

også beliggende i Høve, dog så langt mod øst, at den også blev benyttet af børnene fra Stenbjerg og Åstofte. Der foregik en ny matrikulering.

Man var enige om, at i de byer, hvor der fandtes skole eller kirke fik disses jorder matr.nr. l. Lærere og præster levede dengang i hvert fald for en stor del af deres landbrug, og der er mange beviser for, at præster har været meget, dygtige landbrugere og foregangsmænd for store forbedringer.

Man var enige om, at der i selve byen skulle blive 7 gårde, som så har fået numrene 2-8, altså 2a-3a osv., som betegnelse for et stammatrikel, hvorfra så senere udstykninger kunne finde sted. Udflyttergårdene fik derefter matr.numrene 9 til 2o.

Om udflytningen kan jeg oplyse følgende:

Borrebjerglodden (Borrebjerg er en skrænt ud mod Lammefjorden, som jo engang var hav) og Åselodden erholdt 9 års frihed, hvad der må forstås således, at de to, som skulle have dem fik lov til at vente med at flytte ud i indtil 9 år. Jens Hansen erholdt med de andre bønders samtykke Åselodden, hvad jeg antager må være nuværende matr.nr. 2o a. Peter Madsen udflyttede godvilligt. Jeg kan nævne at de fleste jorder under fællesskabet blev benævnt med navne. Ole Jørgensen - Enevold Nielsen - og Jens Sørensen trak lod om nr. 2. Jens Sørensen vandt og Ole Jørgensen og Enevold Nielsen måtte flytte ud. En Jens Jensen flytter ud, men får af en eller anden grund 2o6 rigsdaler i udflyttergodtgørelse. Erik Petersen - Jens Poulsen og Morten Nielsen trækker lod om nr. 5, som tilfalder Morten Nielsen, der med det samme byttede med Jens Poulsen. Niels Jensen og Niels Hansen trak lod om nr. 6,

som tilfaldt Niels Hansen. Rasmus Nielsen får nr. 7. Niels Rasmussen og Niels Poulsen trak lod om nr. 9, der tilfaldt Niels Poulsen. Mads Petersen - Lars Rasmussen - Anders Petersen - og Anders Hansen og Jens Poulsen trak lod om nr. lo, Jens Poulsen vandt.

Det er, hvad jeg kan oplyse om udflytningen.

Der var 19 gårde, men jeg kan kun finde 18 forskellige personnavne. Muligvis har der været 2 af samme navn, og man må vel tro, at de sidste 9 jorder er fordelt ved godvillighed, altså uden lodtrækning.

Der blev 4 ejendomme udlagt mod nord, og disse lå indtil udflytningen hen som det man kaldte overdrev og blev græsset i fællesskab, "byhyrden". Disse 4 matr. 20-8-2 og 9 blev benævnt "Nordgårdene" hvilket navn idag er tilfaldet nr. 2o Nordgaarden. I dag: nr.8 - Dommergården, nr. 2 - Esterhøjgård, nr. 9 - Skovgård, før Lykke Agre. Nr. 9 og 2 nåede Sejerøbugten, hvor ca. 7o tdr.land ud mod denne udgør den nuværende Høve Skov. Nr. 8 og nr. 2o nåede til afløbet fra den store mose "Pindalsmosen". Nr. 8 og nr. 2, der var bygårde, flyttede senere ud, nr. 8 i 1821 og nr. 2 i 1914. Alle gårde fik tildelt 2 moselodder af Pindalsmosen til tørveskæring. De øvrige gårde i Høve, nr. 3-4-5-6 og 7 fik tildelt alt strandarealet indtil nabokommunen Vig, således at nr. 5 var nærmest skoven, derefter 7-6-4 og 3. Hvem kunne vel tænke, at disse jorder ca. 15o år efter kunne anvendes til noget (de er nu bebygget med sommerhuse). Disse stykker jord er sikkert tildelt bygårdene, fordi de dengang ikke har været noget værd.

Foruden gårdene var der i de gamle landsbyer enkelte håndværkere. Jeg kan nævne: Hjulmand (tømrer), træskomand (skomager), tækkemand, væver (skrædder), høker (købmand) og smed (det er Høve jeg har nævnt her). Disse havde i almindelighed en mark, der kunne variere noget i størrelse, 2-4 tdr.land. De hjalp til på gårdene i hø og høst og kunne svinge plejlen om vinteren. Som eksempel kan nævnes, at smeden ejede 4 tdr.land langs østre skel på Dommergården, (nr. 29),med tilkørsel ind gennem gården (der var dengang to porte i gården).
Der var også husmændene, som man dengang kaldte dem,der hjalp til på gårdene. De havde også næsten altid en jordlod.

Herefter en redegørelse for bygårdenes beliggenhed efter fordelingen taget fra nord og vestre side af gaden: (Navne nævnes fra den tid Ole i Amerika kan huske)

matr.nr.	2	Esterhøjgaard	-	Peter Petersen
-	3	Søhøjgaard	-	Peter Ibsen
-	4	Grønhøjgaard	-	Ole Olsen
-	5	Kildegaard	-	Nicolai Larsen
-	6	Rismosegaard	-	Niels Villum Jensen
-	7	Lilåsgaard	-	Nicolaj Poulsen
-	8	Dommergaarden	-	Niels Larsen

MATRIKEL NR. 8

MATRIKEL NR. 8

De fire Nordgårde som jeg har omtalt var på over 100 tdr.land hver. Matr.nr. 8, som jo er den, vi er mest interesseret i, var, så godt jeg har kunnet klare det, på 104 tdr.land.

Nuværende:	Dommergaarden	46	tdr.land
	Sandgaarden	32	"
	Sverrig	18	"
	Skovvangen	12	"

hvilket giver ialt 108, men så er der tilkøbt 4 tdr.land i 1914 langs med landevejen (matr.nr. 22a), som tilhørte et hus i Høve.

Vor gård har ligget på Østre side af gaden ud for tante Anes hus med jord op imod møllen, og vi hentede vand til skolen af den gamle gårdbrønd. Stuehuset er, hvor vi som børn sagde "Den unge Mathisen". Om det var den rigtige gamle ved jeg jo ikke, men kan næppe tro det. Det nedbrændte nytårsnat, mens Mathilde boede i Høve. Det var nærmeste nabo til maler Wiggers. Jeg synes, at jeg må skrive, at det store gråpæretræ, som stod fra før udflytningen, blev ryddet i fjor for at gøre plads til en indkørsel, som slet ikke var nødvendig, men sådan er jeg nu, jeg er blevet gammel. Det gamle træ, oh lad det stå, oh lad det ikke fælde osv.

Som omtalt nedenfor er ejeren af gården 8 a omkring 1700 en birkeskriver. Deraf formodes, at han har kunnet skrive og det skulle fremgå af arkiverne, at dommeren, når der holdtes dom og ting i Tinghuset, har boet der under opholdet. Dette kan godt have sin rigtighed, da 8 a i hvert fald efter 1791 lå nærmest Tinghuset. Deraf navnet Dommergaarden.

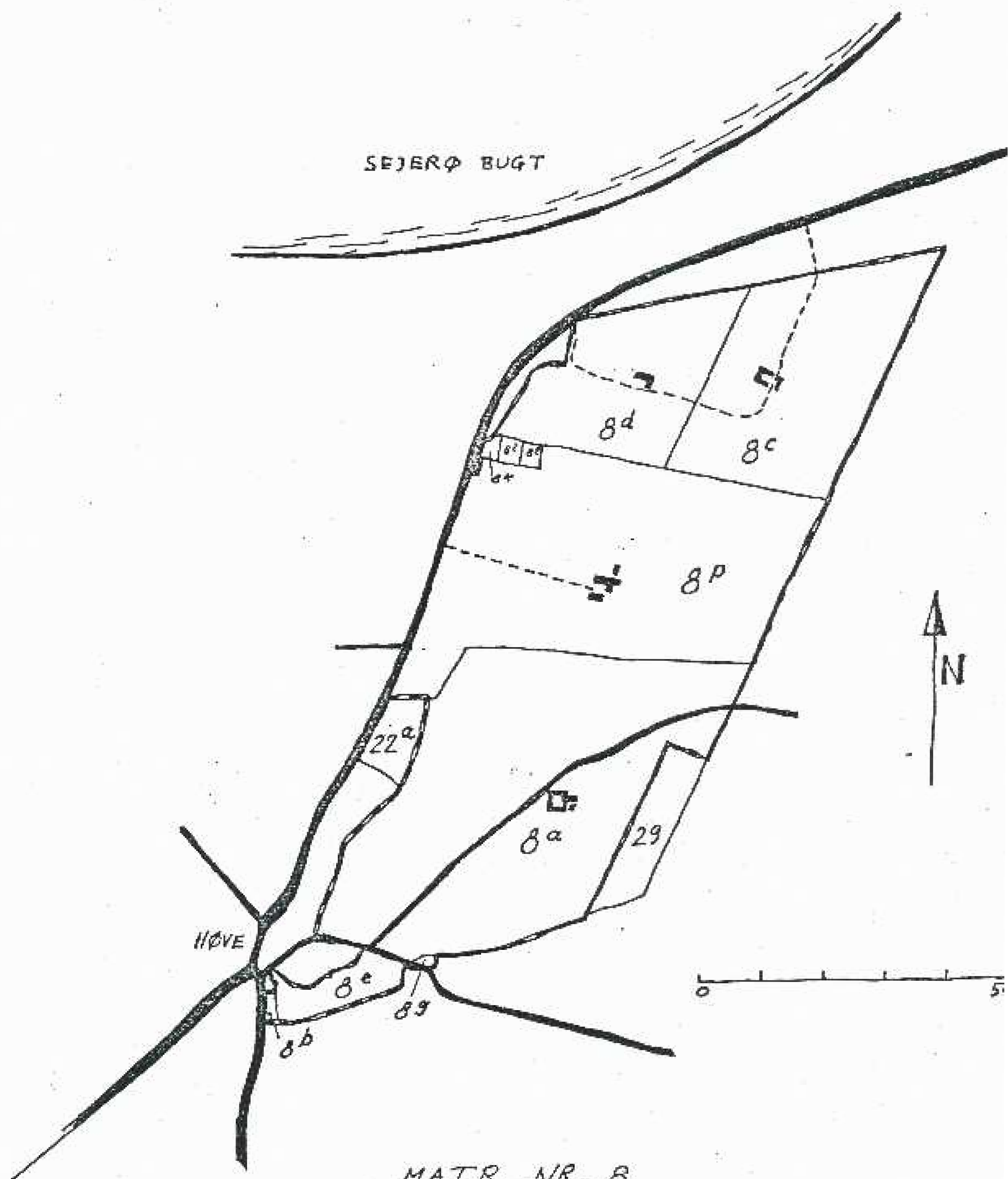
Tinghuset har jo sin egen historie, som jeg ikke har undersøgt, men det siges, at der var lænker og fangepladser i kælderen. Ligeledes skulle der have været jern til at brændemærke tyve med (tyvebrændt).

Der er ingen tvivl om, at Stejlebakken på 8a's jord har været henrettersted - passende afstand fra tinghuset. Jeg har hørt, at den sidste henrettelse skulle have fundet sted 1805, en fra Grevinge der skulle have dræbt sin svoger, men der mangler klart bevis.

Jeg mener, at det må være den Jens Jensen, der under fordelingen af Høve bys jorder i 1791 fik udflytningsgodtgørelse, som fik matr.nr. 8, men det er ikke rigtig til at kloges af. Nr. 8 er ikke nævnt i lodtrækningen, og udflytningen af denne er i alt fald ikke sket med det samme, idet den var matrikuleret som nr. 8 a blivende i byen.

Tante Ane fortalte følgende:

Udflytningen skulle være sket ca. 1821 og det må være Jens P. Jensen, søn af ovennævnte Jens Jensen, der har flyttet den ned. Han red frem og tilbage under bygge-

MATR. NR. 8
OPDELINGEN AF GÅRDENS JORD 1875 - 1:
1:10.000 20.1.1973 / .

riet, så en morgen mødte han i Møllestrædet en kone med et grønt skørt, der standsede ham og sagde temmeligt hårdt, at han kunne jo godt bygge, men han ville aldrig komme til at flytte derned (hvor længe mon byggeriet varede?, han døde jo ikke før 1826).

Ejerne af 8 a:

Omtalte Laurits Larsen har efter arkiver fundet frem til følgende ejere af gården 8 a. I de fleste tilfælde er gårdene gået fra søn til søn, vel nok fordi døtrene er blevet gift og kommet på andre gårde. Det første vi ved er dog ikke fra søn til søn, men måske en datter. Mærkeligt nok kan man kun finde begravelsesdatoen for mange ældre og ikke fødselsdatoen.

1. Birkeskriver Niels Madsen fæster gården ca. 1670-1726
2. Jens Madsen, som man intet kan finde om ud over, at han blev begravet i 1759.
3. Jens Jensen, søn af Jens Madsen, fæster gården den 22.1.1760 og er begravet den 17.3.1763.
4. Jens Jensen, søn af Jens Jensen, født i 1733 og begravet 4.1.1798. Jeg mener, at det er den Jens Jensen, der fik tilskud til udflytning. Det fremgår af kirkebogen, at denne Jens Jensen skulle have hængt sig dagen efter, at hans kone og en søn bl dræbt af lynet under rugmejning.

5. Peder Jensen, vist nok Jens P. Jensen, søn af Jens Jensen, født d. 19.3.1780, død d. 18.2.1826. Det skal være ham, der flyttede gården ned fra byen og ikke kom til at bo der ret længe. Han skal have haft 6 sønner, som L.L. og Th. Jensen har prøvet at efterspore. De to var flyttet til Hørve sogn, en skulle være faldet ved slaget på Reden i København 1801.

6. Jens P. Jensens Enke var fra Høve Mølle og hed Ane Marie Villumsdatter. Hun overtog gården (det skøde er i behold hos Niels), men mærkeligt, at alle sønner forsvinder ud af det hele. Hun bliver gift anden gang med Lars Madsen fra Gudmindrup, Højby Sogn. Her er det så først at vor afstamning begynder, og jeg kan ikke finde, at vi skulle have nogen afstamning fra den gamle slægt på gården. Derimod er slægten på møllen måske det næste, hvis vi skulle prøve mere. Lars Madsen er født 1800 og døde 16-7.1848 pludseligt.

7. Ole Larsen, søn af Lars Madsen f. 16.1.1832, død 18.1-1893. Hustru Ellen Marie Jensdatter f. 28.12.1835, død 30.10.1908.

8. Mathilde Larsen, datter af Ole Larsen, født 10.2.1861, død 12.12.1939, gift med Niels Larsen fra Ravnsbjerggaard, Veddinge, født den 12.12.1859, død 10.2.1946. Overtog gården i 1887.

9. Joakim Larsen født 13.7.1890, død d. 10.12.1968. Ugift. Overtog gården 1.1.1940.

lo. Niels Damgaard Larsen født 20.10.1940, nuværende ejer, Overtog gården 1.10.1965, brodersøn til Joakim Larsen gift med Ellalise Petersen fra Egebjerg by, født 19.1.1945.

Dette er så rækkefølgen af ejere af gården matr.nr. 8 a fra 1670, altså ca. 300 år, hvad der for 9 ejere giver et gennemsnitligt ejerforhold på ca. 33 år.

Udstykning af 8 a:

Den gamle gård nr. 8 a er i dag meget udstykket. Bedstefader, Ole Larsen, frasolgte det nuværende Sverrig, 8 c, derefter nabostedet 8 d. Derefter byttede han i 1876 med smeden, Niels Sørensen, der havde 4 tdr. land med vej igennem gården, matr.nr. 29, således, at smeden fik al byjorden, der lå syd for møllestrædet,(8 b og 8 e),det har dengang været et godt bytte for begge parter. Fader Niels Larsen solgte 3 striber Jord af 3 gange til Peter Madsen, Høve Mølle. Han solgte også jord og byggede hus til Thora og hendes mand Laus, som var på gården. (8 g). Laus arbejdede på gården indtil han døde ved et ulykkestilfælde. Ca. 1916 solgtes jord til udvidelse af vejmandens hus ved hovedlandevejen og to byggegrunde (8 k, 8 l, 8 o) Far solgte til mig i 1930 29½ tdr.land (8 p) + 2 moselodder 2 1/4 tdr.land. Jeg har så i 1940 købt Sverrig (8 c) tilbage, men havde jeg haft lidt handel i hovedet kunne jeg have samlet alt det nordligste af gården igen, det har været i handelen flere gange.

Om de vigtigste af parcellerne fra matr.nr.8 kan jeg oplyse følgende:

8 b og 8 e:

Medens denne del af jorden endnu tilhørte gården boede der (i 1860-70'erne) en tømrer, der blev kaldt snedker Petersen. Han byggede den nuværende stuelænge derhjemme. Maler Wiggers og købmand Mathiesen og denne tømrer deltog alle i krigen 1864. Der var jo også flere, men disse tre skulle være tilrejsende familier.

Smed Niels Sørensen, der i 1976 fik jorden i bytte for matr.nr.29, frasolgte bygningerne i 1882. Denne del fik matr.nr. 8 b, medens resten fik nr. 8 e. Nr. 8 e er for nylig udstykket til bebyggelse, men har ellers hørt til smedens indtil nu.

Ejerne af 8 b har været:

1882 står lærer Wiggers Hansen som ejer (første friskolelærer - siden redaktør i Holbæk)

1885 købmand Chr. Mathiesen

1950 Niels Nielsen

1960 Erling Christiansen

1968 E.Jensen (elektriker)

8 c:

Jeg ved ikke bestemt, hvornår denne ejendom er frasolgt, om det, som det siges, er i 1848, da bedstefader overtog gården. Jeg ved heller ikke hvordan den har fået navnet Sverrig.

En ældre mand, Hans Petersen, Holmen ved Pindalsmosen har fortalt mig, at tømret til gården blev hentet direkte fra Sverrig og sejlet ind til en bro ved det nuværende Næsvang. Hans far var den sidstekaptajn på skibsforbindelsen Nykøbing Sj. - København, som ophørte med Odsherredsbanens igangsættelse 1899, altså må navnet være opstået ved, at en svensker har ejet den eller måske en, som har opholdt sig i Sverrig. Benævnelsen går i alt fald langt tilbage, men vi vil prøve på rigsarkivet engang,om der er noget.

Ejerne fra 1876:

1876 L.Henriksen (ukendt)
1877 J.P.Christensen
1881 Chr.Larsen
1899 Peter Nielsen
1903 Nic. Nielsen
1908 Jens Madsen
1912 Laurits Jensen
1925 Peter Hansen
1939 Niels Jensen
1941 Jens Larsen

8 d :

Denne ejendom er frasolgt samtidig med 8 c. I 1881 bytter Chr. Larsen med J. P. Christensen (sandkongen) der ejede 8 c.

ejerne fra 1875:

1875 Chr.Larsen
1881 Jens P. Christensen
1925 Carl Madsen
1929 Edv.Christiansen
1935 V.Vest (denne blev myrdet i Britisk Malaja)
8 c udstykkedes til sommerhuse og fru Bodil Vest er stadig ejer af bygningerne.

SLÆGTEN

S L Æ G T E N

Slægtstavle:

I. Jens P. Jensen - Ane Marie Villumsdatter
6 sønner

II. Lars Madsen - Ane Marie Villumsdatter
1 søn: Ole Larsen
2 døtre: Stine og Marie

III. Ole Larsen - Ellen Marie Jensdatter
3 døtre: Ane Olsen
Marie Olsen
Mathilde Olsen, der fik lov at hedde Olsen selvom loven om efternavne kom i 1860.

IV. Mathilde Olsen - Niels Larsen
9 børn:

1. Marie g.m. Hans P. Hansen fra Asnæs Sogn
2. Joakim ugift
3. Mathilde ugift
4. Ole g.m. Nan født i U.S.A. af irsk afstamning
5. Kathrine g.m. Thøger Grønborg Thøgersen fra Vensyssel
6. Jens g.m. Esther Damgaard, Janderup - Billum Sogn, Ribe Amt.
7. Valdemar ugift
8. Sofus g.m. Lise Holm fra Ålborg
9. Dreng f. d. 27.3.1904 død unavngivet.

Marie og Hans P. Hansens børn:

1. Valborg g.m. Egon Jensen fra Niløse Sogn
2. Niels ugift
3. Meta g.m. Knud Hansen fra Sydsjælland

Ole og Nans børn:

1. Oscar
2. Erik
3. Camilla

Kathrine og Thøgers børn:

1. Else g.m. Harald Petersen, Narvik, Norge
2. Karsten g.m. Birthe

Jens og Esthers børn:

1. Niels f. den 20.10.1940 g.m. Ellalise Petersen Egebjerg
2. Ole f. den 28.7.1942 g.m. Tove Engelbreth, Skjern, Ringkøbing Amt.

3. Ebbe f. den 7.3.1944 g.m. Merethe Wihlborg Pedersen, Nykøbing Falster.

4. Søren f. den 28.9.1947 ugift

5. Joakim f. den 17.5.1952 ugift

Sofus og Lises børn:

1. Jeppe g.m.

2. Sine g.m. civ.ing. Palle Kofoed

3. Anders g.m.

Lidt om os søskende:

Vi har alle modtaget den første undervisning i friskolen i Høve.

Marie f. 6.10.1888:

Hjemme fra konfirmationen. Frederiksborg Højskole. Forskellige pladser. Hørve Bageri. Skamstrup Bageri. Nu Skamstrup Alderdomshjem.

Joakim f. 13.7.1890:

Asnæs skole 2 år. Hjemme. Frederiksborg Højskole. Hjemme. Soldat ved 8. infanteriregiment 1913-16 (mest i Holbæk ellers rundt omkring på Sjælland og hjemme periodevis). Landboskolen i Lyngby 5 mdr. Søndergård på Møn sommeren 1917. Hjemme. Overtog Dommergården 1940.

Mathilde f. 17.3.1892:

Asnæs skole 2 år. Hjemme samt flere forskellige pladser bl.a. i Norge og Frankrig. Frederiksborg og Askov Højskoler ellers hjemme.

Ole f. 11.3.1894:

Præliminæreksamen i Asnæs. Udvandrede 1913 til Amerika. Først på en farm. Derefter ingeniør. Under krigen 1914-18 amerikansk soldat. Nu boende i Springfield, Illinois.

Kathrine f. 23.2.1894:

Realeksamen Asnæs. Askov Højskole. Lærerinde på Karise Højsole (gymnastiklærerinde). Imellem hjemme. Nu boende Nørresundby.

Jens f. 7.2.1898:

Realeksamen Asnæs. Hjemme. Plads Salling. Soldat ved 8. infanteriregiment 1918-19. Sønderjysk kommando 1920-21. Del-

tog i besættelsen af Sønderjylland - stationeret i Tønder. Tåsinge. Lyngby Landboskole. Byggede Sandgården 1930-31. Tilkøbte 1940 Sverrig (nu bosiddende her). Blev indvalgt i sognerådet 1937-66 (sidste 16 år som formand, derefter 4 år som revisor).

Valdemar f. 9.10.1900:

Realskolen Asnæs. Hjemme. Plads ved København og på Stevns. Askov højskole. Udvandrede til Argentina 1923. Hjem 1937. Købte Vestergård i Grevinge. Villa i Svinninge. Nu boende i en nabogård til Vestergård.

Sofus f. 15.5.1902:

Realeksamen i Asnæs. Sorø Akademi. Danmarks tekniske højskole. Soldat (ingeniørregimentet København). Ansat som afdelingsingeniør ved vejvæsenet i Søllerød kommune. Nu pensioneret, bosat i Søllerød.

Lidt om oldefar Lars Madsen:

Det fremgår, at han skulle være død i 1848 og efter moders og tante Anes fremstilling meget tragisk. Han kom hjem lidt før middag, de havde transporteret nogle kvier til græsning på en af øerne i Lammefjorden, han satte sig til bords, men sagde så pludseligt, at han fik ondt og skulle så være død kort efter.

For at kunne se nogenlunde hvordan et landbrug var dengang Lars Madsen var levende, har jeg taget en udskrift af Brandprotokollen for løsøre for Asnæs sogn, vurderet for året 1. maj 1848 til 1. maj 1849. Det var det år, han døde. Man kan se, at der også dengang har været en ordnet drift, at han sikkert har fulgt godt med.

UDSKRIFT AF BRANDPROTOKOLLEN FOR LØSØRE
FOR ASNÆS SOGN.

Brandassurancesum for Løsøre på Matr.nr. 8 a Høve,
Gdr. Lars Madsen.

Seng og Gangklæder	335,32	Rigsbankdaler
Møbler	159,oo	"
Køkkentøj	157,76	"
Kørevogn	60,oo	"
do.	65,oo	"
Plove, harver m.m.	1o4,8o	"
Kreaturer	511,48	"
Brænde og tørv	3o,oo	"
34 1/2 læs halm	69,16	"
22 1/2 " hø	90,oo	"

1o	tdr.land	med	rug 45 tdr.á 4 rigsdaler	18o,oo	rigsbankdal-
12	"	"	byg 72 tdr. á3 "	216,oo	"
5	"	"	havre 26 tdr. á 2 rigsdaler	52,oo	"
5	"	"	ærter 25 tdr. á 4 "	1oo,oo	"
1 1/2	"	"	boghvede 13 tdr. á 2 1/2 rigsd.	32,oo	"

Dertil fulgte så græsarealerne, de blev jo ikke assureret.

Om bedstemor og bedstefar

Bedstefar blev født i 1832 og døde i 1893 - Marie og Joakim huskede ham.

Det blev sagt, at bedstefader blev indkaldt til krigen i 1848, hvad der umuligt kan passe, da han i 1848 kun var 16 år gammel, og at han så måtte sælge de to ejendomme fra - Sverrig og nuværende Skovvangen - da begge hans søstre, Stine og Marie, skulle giftes.

Stine kom til Bremelhøj (en Severin. Børn: Laurits Severinsen - Lars P. Severinsen, sidstnævnte kom til Kelstrup. Marie kom til Tolsager (en Peder Pedersen). Børn: Juliane- g.m. Peter Larsen, Marie (g.m. N.Ch. Klavs Andersen), og jeg tror, det var Ane (g.m. Anders Olsen).

Derimod er det sikkert, at bedstefar blev indkaldt i 1864.

Mor kunne huske, at bedstemoder græd, og at hun så matroskraven, da han gik ud (de må jo have haft tøjet hjemme). Jens Th. Jensen har fortalt, at bedstefader hørte til en lidt ældre årgang og blev lidt sent indkaldt. Vi havde jo trods nederlaget herredømmet til søs, og han var kun med på den måde, at han deltog i afspærringen af de tyske havne på nordkysten.

Det var under denne indkaldelse, at han var kommet til at begynde at drikke meget. Han har vist aldrig forsømt noget hjemme af den grund. Mor sagde, at det var til aften, når han var helt færdig, han satte sig ind med brændevin og fedtebrød og men dog ikke så nær hver aften.

Far har fortalt, at bedstefar hjalp ham alt,hvad han kunne, men så en dag de kørte hø ind, satte han pludselig høtyven fra sig i høet, satte en lille en på, at han ikke kunne mere, og var ikke med til noget siden.

Jeg husker et par historier, der blev fortalt om bedstefar:

Førend Odsherredsbanen kom, handlede bedstefar i Nykøbing. Der var dengang i byerne store købmandsgårde med store stalde, hvor man spændte fra og så foretog sig, hvad der skulle gøres af indkøb. Man købte i reglen ind til længere tid af gangen. Hvad der skulle sælges blev mest kørt til Holbæk, hvor der gik færge fra Gundestrup til Audebo. Dog var der skib fra Nykøbing til København, når det drejede sig om kvæg eller andet

stort.

Bedstefar var på en sådan Nykøbing-tur. Mor har fortalt det, og hun var så stor, så hun selv lo lidt af det. I købmandsgården havde man fået en ny gårdskarl, som det hed. Han kom og spændte fra sammen med bedstefar, som vel så får sagt, at han var fra Høve. "Så kender du vel en bonde, der bor neden for Møllen", som den forrige gårdskarl havde talt om, "der drikker ganske godt." Jo, ham kendte bedstefar da nok, men han syntes da ikke det var så slemt med det.

Engang havde man et gilde på Nordgården. Ejeren hed dengang Morten Henriksen og var flyttet hertil fra Hjembæk. Bedstefar og vel flere var med. Så spillede de "sidste stik" om lo tdr.land. Bedstefar tabte (de havde jo nok fået lidt for meget), og en fra Hjembæk vandt. Spillegæld er æresgæld, og han kom ud og så på det. Da han fik anvist lo tdr.land her nede på sanden, skulle han ikke nyde noget.

Jeg har to gange truffet folk, der har tjent hos bedstefar:

Vi var lige færdig med at tærske med damp, måske var det allersidste gang 1915. Der ryddedes op under tærskeværket, de kørte med det, og vi bar de sidste avner ind i den nye lade, så kom der pludselig en gammel mand gående tværs over gården og ind af døren nede i laden. Han kom ind, og det var let at mærke,at han ikke kunne finde sig til rette med noget, nærmest meget utilfreds. Jeg skulle så ind i stalden, han gik med og pludselig siger han, at Ole Larsen har altid haft nogle gode kvier og heste. Så blev jeg klar over, at den var gal, og fik fat i far. Det var så en, man kaldte Mads Karl fra bjergene, og far ringede til en søn, som så hentede ham. Den gamle dør til karlekammeret havde været nogenlunde der, hvor han gik ind i laden. Joakim var på det tidspunkt ikke hjemme, det var under krigen, måske han havde kendt ham.

Da jeg var i sognerådet kom en gammel mand ind på alderdomshjemmet, som hed Christen, han ville gerne tale med mig, han havde tjent hos bedstefader. Jeg tror det var 11 år. De havd kørt meget mergel ud og ryddet tjørn og sten og drænet flere ste på marken. Han fortalte om de gule heste, og at bedstefader havde solgt heste til baronen på Dragsholm. Christen var en høj rank mand, garder og derefter et stykke tid kusk på Anne-

bjerg. Han var broder til stationsforstander Næsvangs kones fader. Ja, der skulle jeg jo også have skrevet noget ned.

Bedstemor, Ellen Marie Jensdatter, er født i Høve (matr.nr.6, nu Ejner Jensens gård). Hendes far hed Jens Pedersen.

Jeg var en aften i 1953 til en sammenkomst hos en lærerinde i Asnæs. Jeg kom til at spille kort med Frimann Larsen fra Hustofte, så fik han sagt, at vi kunne vel ikke være bekendt at flå hinanden, når vi var i familie. Jeg troede, det var pjat, men så fik jeg lige efter to redegørelser fra ham, som i grunden er interessante.

AFSKRIFT AF FRIMANN LARSENS
BREVE.

Asnæs den 3.5.1953

Hr. gdr. Jens Larsen, Høve.

Ved selskabet hos frk. Hansen for kort tid siden, kom vi til at tale om familieforhold. Du spurgte mig, hvor nær, vores slægtsskab var, hvilket jeg i øjeblikket ikke kunde gøre rede for.

Det kan kort forklares således, at vi har fælles tipoldefar, nemlig gdr. Peder Madsen i Høve.

Denne Peder Madsen, der er direkte efterkommer af støberslægten,+) havde Vanggården i Høve og døde 10.2.1841. Han var gift med Ellen Rasmusdatter død 13.10.1822. Blandt deres børn var der:

En datter:
Ane Pedersdatter død 10.4.1883
gift med Hans Petersen, der
fik Anes fødegård i Høve.
Deres datter
Marie Hansdatter blev gift med
Ole Jensen, Hjortholm, Asnæs
Deres datter
Ane Olsen blev gift med
Christen Larsen, Hustofte,
Tolsager
Søn
Frimann.

En søn:
Jens Pedersen gift med enken
efter Ole Rasmussen (matr.nr
6, Høve) Karen Sørensdatter
Deres datter
Marie Jensdatter blev gift me
Ole Larsen (matr.nr. 8 Høve)
Deres datter
Mathilde blev gift med gdr.
Niels Larsen, Høve.
Søn
Jens Larsen.

Håbende, at denne redegørelse måske må kunne interesse dig.

Venlig hilsen
Frimann Larsen

+) Støberslægten var udbredt i Odsherred
Stammer muligvis fra en klokkestøber.

AFSKRIFT

Asnæs d. 1o. maj 1953

Hr. gdr. Jens Larsen, Høve

Under vores samtale forleden dag, fik jeg indtryk af, at de korte oplysninger, jeg sendte dig om vores slægtsforhold havde interesseret dig. Jeg skal derfor ganske kort supplere disse oplysninger om vores fælles tipoldeforældre.

Peder Madsen og Ellen Rasmusdatter havde i alt 1o børn, hvoraf de fire døde i barnealderen.

Deres ældste søn hed Rasmus Pedersen, han var født 1784 og læste til skolelærer. Han blev først lærer i Holmstrup og senere i Jyderup ved Skarridsø. Han døde 23. januar 1846 og ligger begravet på Jyderup kirkegård. Han var gift med Ane Cathrine Neumann, datter af forpagter Neumann, Grundmosegård, Brokøb.

De havde en datter og en søn, datteren blev gift med godsejer Dall, Store Mørkegård - nu Toftholm ved Mørkøv. Sønnen Frederik G. Emil Petersen, læste til provst og var først kapellan i Grevinge og fik senere præstekald i Asminderup ved Holbæk. Han blev gift med Thale Motzfeldt, datter af direktøren for den kgl. grønlandske handel. De havde to døtre, de var jævnaldrende med min moder, og besøgte gensidigt hinanden.

Af de øvrige af Peder Madsens og Ellen Rasmusdatters børn har jeg i mit forrige brev nævnt Ane og Jens.

En søn Søren Pedersen, død 1834 blev gårdmand i Holte. En anden søn Mads Pedersen kom til at bo på Næsgården, Asnæs. Og endelig Inger Pedersdatter, døbt 16.9.1798 død 11.4.1883. Hun blev gift med Jens Hansen og kom til at bo på Sivgården i Høve. - Hun blev altså nabo til sin søster Ane på Vanggården. Disse to søstre var så inderligt knyttet til hinanden, og fulgtes også ad i døden. Ane døde 1o.4.83 og Inger 11.4.83, og begge søstre blev begravet samme dag på Asnæs kirkegård.

Det hele er måske ikke fremstillet så klart som det burde, men jeg håber du kan finde bund i det.

Venlig hilsen
Frimann Larsen

P.S. - Ejner Jensen er efterkommer af Inger Pedersdatter.

Det viser sig altså, at vi på bedstemors side stammer fra Vanggården, hvor denne har ligget i Høve ved jeg ikke, men det er matr. nr. 11.

Jeg synes, jeg kan huske, at bedstemoder har besøgt familie i Asminderup syd for Holbæk, derimod har jeg aldrig hørt om Jyderup. Jeg var en gang i sommer på Ourø, og blev meget forbavset over, at der på kirkegården var begravet en direktør for den kongelige grønlandske handel. Nu har jeg lyst til at tage derover igen og se om det skulle være Motzfeldt, for jeg husker ikke navnet.

Om mor og far

Far er født på Ravnsbjerggård i Veddinge. Jeg ved næsten intet om faders familie tilbage i tiden. Hans fader - Lars Nielsen - døde omtrent 9o år gammel. Jeg kan huske begravelsen, vist i 19o4. Havde været noget på den nu nedlagte kro i Faurbo.

Bedstemoder - husker ikke navnet - er vistnok født på Stærmosegården i Gudmanstrup, men skal stamme fra en gård , Kræmmerstensgården ved Jyderup, døde senere end bedstefader.

Far har gået i almindelig skole efter loven 1814, og har, så godt som jeg ved, ikke modtaget nogen anden undervisning. Soldat 1882 - ? ved 23. infanteriregiment og korporal. Senere indkaldelse 1888 på grund af uroligt forhold mellem England og Rusland. Kom til Høve efter brylluppet 21.6.1887.

189o er det første år, hvor far er ansat for sig selv på skattelisten. Det kunne tyde på, at far har været der i ca. 2 1/2 år inden han har fået overdraget gården.

Fars virksomhed førte ham ud på mange rejser, England - 3-4 gange, tit København og ellers forskellige steder i landet.

En gang kom der en mand og skulle tale med ham. Han mødte Valdemar og Sofus og spurgte dem, om far var hjemme. Valdemar sagde, han var i København. Sofus, at han var i Fredericia. Da han så var ved at gå igen, sagde Sofus:"Hvis han ikke er nogen af de steder, så sidder han inde i stuen og gør mejeri-regnskab". Så måtte han ind alligevel.

Far var kommunerevisor de første 4 år,jeg var i sognerådet, så jeg har da arbejdet sammen med ham også der.

Han havde en mængde tillidshverv. Formand for Høve Brugsforening i over 5o år. 2 eller 3 gange opfordret til at stille sig som rigsdagskandidat. Formand for Asnæs Sogneråd i 8 år 19o9-17. Kredsrepræsentant for brugsforeningernes 2o. kreds, Holbæk amt i 24 år. Formand for Holbæk Svineslagteri i 16 år og var over 8o, da han trådte af. Desuden mange andre småforetagender.

Jeg ved jo heller ikke så meget om moder. Hun har vel været hjemme den meste tid før brylluppet, men har vist nok været hos provst Hasle et stykke tid. Skolegang var jo i Høve skole hos Rosendal. Hun har været på Vallekilde højskole (dengang forstander Ernst Trier). Man forstår ikke med den uddannelse både mor og far har haft, at de kunne vide så meget, som de gjorde, og tale med om alt.

Om tante Ane

Ane Olsen - kaldet tante Ane var som nævnt født 24.8.1855 og flyttede til Høve 1898. I 1899 er hun første gang på skattelisten med matr.nr. 2 1, Høve by. Hun fortalte en del om de gamle slægter i Høve. Havde man bare haft ide om at få skrevet noget af det op. En del af det jeg har skrevet har jeg fra hende.

Tante Ane har altså opholdt sig på gården i nogle år inden hun købte jord og byggede huset i Høve. Der blev fortalt, at mens hun byggede gik Ole derop med frokost og brændevin, så en dag han kom tilbage var han meget skidt tilpas, mor fik ud af ham, at de drak alt brændevinen af en gang, så viste det sig, at det var gået galt på turen derop.

Vi var allesammen glade for tante Ane. Når vi havde glemt skolemaden gik vi jo derned, når det var mig, fik jeg gerne smørmelsgrød, min livret. Valdemar fik hende til at holde duer til stor skræk for Mathiesens ærter, men det gav hende megen beskæftigelse. Hun havde dem i nogle år, men en morgen var de stjålet allesammen så nær som en. Den var sort, så tyven havde nok ikke set den. Hun var naturligvis ked af det, men havde ikke duer mere. Vi står jo sikkert alle i taknemmelighedsgæld til tante Ane, hun var retlinet og retfærdig i alle måder og hjalp os, hvor hun kunne. Om hun havde været på Vallekilde Højskole, ved jeg ikke, men i hvert fald havde hun været pige hos provst Hasle Ligesom moder. Kan i andre huske noget om tante Ane?

LIVET PÅ GÅRDEN

LIVET PÅ GÅRDEN

Børneskolen

Vi fik mad med, det bedste var det dejlige stykke med Skt.Croix-sukker, noget mærkeligt krydret sukker. (Skandale at sælge disse øer ved afstemning herhjemme i stedet for der). Når der var sne, red vi to eller tre til skole på den skikkelige "Mos", som så selv gik hjem igen. En hest med en temmelig ubestemmelig farve blev kaldt mosset eller grøn. Vi har haft, i den tid jeg kan huske, en af hver farvetone.

Nu lidt om arbejdet på gården samt enkelte tildragelser under arbejdet.

Brygning

Der er nok ingen tvivl om, at brændevinsbrænding har fundet sted som på andre gårde, men der er ingen sikre beviser på det. Derimod har man sikkert bagt brød og brygget øl i alle gårde.

Ølbrygning kan vi vel alle huske, jeg dog ikke i enkeltheder. Jeg tror vi bryggede selv næsten helt frem til første verdenskrig. Jeg husker tydeligt, at man rengjorde alt: flasker, tønder og kar. Jeg har kørt hos far ind til maltgøreren i Braade efter malt og afleveret byg. Humlen blev købt i brugsforeningen, men hvordan processen forløb med gæring og klaring, ved jeg intet om, men der blev 3 slags øl. Fire store tønder og mange flasker og noget til øllebrød, tror jeg. Jeg har hentet ler til at smække på hullet oven i tønderne, og de blev sat ind under kældertrappen. Flaskerne var vist det bedste øl, og blev brugt til fremmede. Det var godt øl, men det var ikke så morsomt, når tønderne skulle "slås an".

Tørveskæring

Meget tidligt om morgenen af sted til Pindalsmosen, først slibe tørvespaden, så mad og drikke i vognen til hele dagen. To dages arbejde dækkede forbruget. Bagefter blev tørvene sat i stak (skruer) jeg kan nok endnu bygge en sådan. Efter tørringen kom så hjemkørslen, som jeg bedst kan huske, vel nok fordi vi måtte køre med frem og tilbage, mærkeligt nok må der have stået noget festligt for os børn ved de forskellige "store" arbejder.

Tærskning

Far var fælles med 4 andre om et stort tærskeværk. Det var store dage for os børn, når der skulle tærskes med damp. De mange mennesker, der skulle hjælpe til. Lokomotivet med den halvvejs mystiske trækkekraft o.a. Det kunne vare 3-4 dage.

Vi børn måtte bære avner, og køre hesten, der trak halmen op i stakken. Avnerne var slemme nok i blæsevejr, og der skulle følges med. Vi måtte hente vand i kilden nede ved vejen (blødt vand) da vandet hjemme var for kalkholdigt, lokomobilet skulle have blødt vand, og det var strengt at trække det op og løfte det op på tønden.

Når tærskningen var overstået skulle dampen lukkes ud, og det skulle være under overværelse af alle ude og inde. Det var et imponerende syn med de tætte hvide dampskyer. Så når maskinerne blev kørt væk med 6 heste for hver. Jeg husker Niels Jensen på bakken, når hestene skulle sætte i gang alle af en gang, hvordan han kunne råbe og skrige igennem vind og vejr så både hestene og os andre blev forskrækket, han kunne nok kommandere hele bundtet. I daglig tale i visse kredse hed han "fan-ha-am" Niels Jensen. (Statsminister Kampmanns kones bedstefar og nuværende minister Kampmanns oldefar).

Jeg husker en enkelt tildragelse her. Far satte nogle

mægtige gode store og pæne stakke. Så et år tærskeværket skulle komme, måtte vi skynde os for meget med at få det sidste kørt hjem, så det ikke blev helt tørt. Vi satte så en tønde på bunden af stakken med et reb i. Efterhånden trak vi så tønden opad til stakken var helt færdig, altså fik den et åndehul hele vejen op, hvad der var til megen nytte for den til afdampning.

Det skete så under tærskningen, at en af dem, der kastede neg på tærskeværket, Jens Madsen, som vi søskende husker, faldt i den. Den anden Christen Andersen bøjede sig hen over hullet og råbte: "kan du så hilse vore fæ-dre dernede". Vi måtte have fat i et langt reb og binde en sten i og hejse ned til ham.

Om det var dyrt at tærske med damp, må jeg lade ubesvaret, men i hvert fald måtte vi sætte alt det af høsten ind, som der kunne blive plads til, for så selv at tærske om vinteren. Der måtte så vi børn gå rundt efter hestene med maskinomgang hele vinteren næsten. Det var undertiden heller ikke ret godt vejr, man standsede jo ikke for hverken regn eller sne. Jeg kan huske, at jeg flere gange har gået og grædt, og en gang gav en brødkusk mig et stykke wienerbrød, fordi jeg gik og græd. Han var herefter en stor mand i mit omdømme. Men man må huske på, at for børn i den alder kan selv en lille smule opmærksomhed undertiden gøre det.

Gåsedrift

I flere år, når vi havde indhøstet, købte far ca. 25-3o gæs. Disse blev i mange år opkøbt på Sejerø, hvor man havde særlig avl af gæs. På Sejerø er der ingen ræve.

De blev sejlet ind til Pindalskroen. Der måtte vi så hente dem hvert år. Jeg har dog kun været med en gang, måske den sidste, da han så en overgang købte polske gæs. Der var jo flere end os, der hentede gæs, og det var et smukt syn, at se de mange hvide og brogede gæs. Vi drev ad landevejen op til Stibakken , så var der et lille gab i gærdet ovenfor Enebrinken, som vi drev dem igennem og hjem, forresten et vanskeligt arbejde, da gerne nogle kunne flyve ud til siderne, de var jo ikke så fede. Det var et mægtigt arbejde, når de skulle slagtes, enkelte til mortensaften og resten til jul. Jeg husker endnu gåseblodpølsen i halsskindet og røget gåsebryst. Efterhånden blev det mest ænder vi havde, men i mellemkrigsårene fik vi gæs igen, og har også haft 2 gange på Sandgården.

Kalve

Avnehytten

Hønsehus

Lo

Lade

Hakkelslo

Kostald

Huggehus

Karlekammer

Staldgang

Vognport

Hestestald

Brændehus

Tørvehus (senere fårehus)

Brønd

Port

Sandgangen

Gæsteværelse

Gang

Bedstemors stue

Dagligstue

Gang

Køkken

Spisekammer

gang

vaskekedel

Rullestue

Salen

Havestue

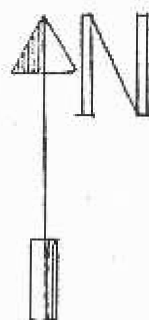
Sovekammer

Skab

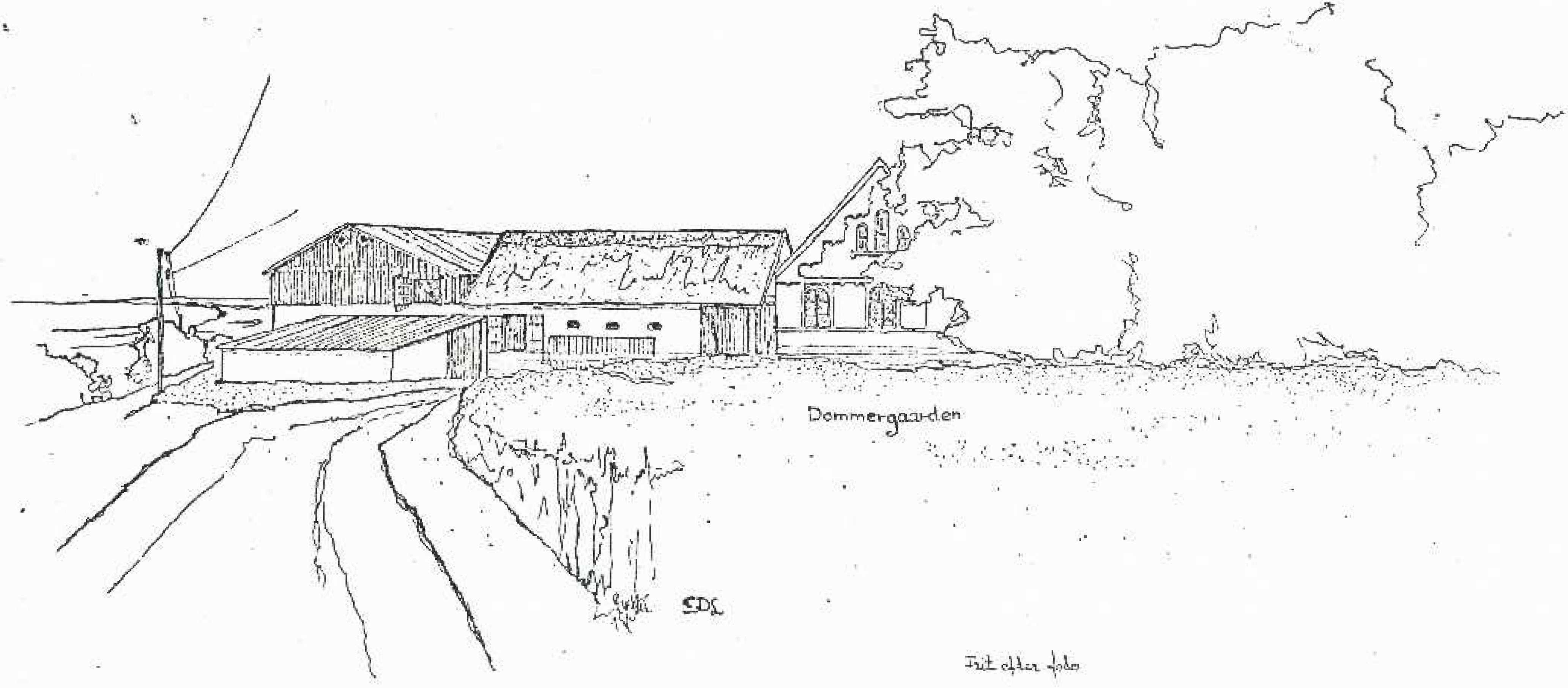
Bryggers

Bageovn

Enden af den ældste stuelænge

Den gamle gaard som vi husker den som børn

Dommergaarden
SDL
Frit efter foto
15/2 1973

FOLK PÅ EGNEN

FOLK PÅ EGNEN

Lidt om dem fra Lyngen:

Mange af dem hjalp til hjemme, især i høet og høsten. De har nu efter vor tids forhold i alt fald, vel nok levet under meget sparsommelige forhold. Skatter har de jo ikke kendt meget til, men flere af dem drev, hvad vi vel idag ville kalde et mønsterlandbrug. For os at se, var de yderst tilfredse og venlige, nogle med et lunt smil og ikke bange for at tage fat.

En af de sidste,Rasmus Sørensen, som vi vel alle holdt meget af, var jo i sognerådet sammen med far. Jeg kan huske, når de kom hjem fra møde, at moder satte ost - salt - fedt og brød ind til dem, sådan går det jo ikke til mere. Det går tit sådan, at når først folk er døde, er det, at man kan se, hvad de har været og betydet også for os.

Jeg kanhuske i høsten, en lang række med "mejereder", tit far forrest, de forstod det, kunne holde leen skarp og døje det i ryggen. Man kan roligt i dag regne dem for "dagliglivets helte".

Især kan jeg huske Rasmus Sørensen kom ind og spurgte, om vi ville se den russiske flåde. Vi kom ud og store sorte røgskyer stod i vejret ude i horisonten. Der var mange, og der kom som bekendt ingen tilbage (russisk-japansk krig 19o5). På mig gjorde det indtryk, som måske gør, at jeg får for meget med af, hvad man har været med til i den retning, måske ligesom Joakim. Selv boerkrigen spekulerede jeg dengang meget på, hvorfor englænderne de banditter, skulle have en drittel smør fra hvert mejeri i foræring. Her husker jeg nok kun hvad folk har talt om efter denne krig.

Så når høstgildet kom, som også vi forventningsfuldt så hen til og som jeg tror de alle glædede sig til, en god gås eller flæskesteg, kortspil, kaffe og toddy.

Lidt om Andreas Olsen i Strædet

Vi husker vel alle Andreas Olsen i strædet.(Han stod sammen med Andreas Andresen fadder til mig). Han arbejdede i mange år for far. Han bandede jo ganske forfærdeligt, selvfølgelig uden at vide det og mene noget med det. Det var ham, der sammen medfar fandt de to guldarmringe, da de rydede tjørn nede på Enebrinken ud imod landevejen. De fik hver 92 kr. fra nationalmuseet, og det var mange penge dengang.

Jeg ved ikke,hvornår han er kommet, de boede i huset henne i strædet, kun at de begge to var fra Højby sogn. Hans kone hed Kristiane og var uhyre flink, vi skulle altid have noget, når vi kom derhen.

Han kunne skælde os forfærdeligt ud, men vi var jo heller ikke altid som vi skulle være. Han tromlede, og vi pillede sten op i en kasse på tromlen. Så var det om at turde sige prrr., og var man så i nærheden,fik vi en ordentlig en af pisken.

En gang vi kørte rug hjem fra Storeås blev jeg sendt der op sammen med ham og skulle begynde at læsse, det gik jo godt i begyndelsen, men efterhånden gled rugen, så jeg blev vel bange for at stå på læsset, og han skældte godt ud: "du kan den unde ærke mig ikke en gang lægge et læs dreng", og efterhånden blev det længere jo mere faretruende. Så fandt han på at kravle op og efter mange eder og forbandelser fik vi byttet plads. Jeg stak så op, hvad jeg var alt for lille til, men vi var jo alle sammen stærke som børn. Pludselig begyndte læsset at vælte og han råbte: "Nu vælter vi den unde edeme dreng", og da jeg så ham komme ned på den måde skulle jeg ikke nyde mere, men pilede hjem alt, hvad jeg kunne og gennem hækken ind i haven og lod mig ikke se længe. Hvad der ellers skete, husker jeg ikke.

Når vi fik grød eller tykmælk til middag spiste vi jo af samme fad, og hvis en af os børn prøvede på at skrabe lidt sukker med, fik vi en ordentlig en af ham med skeen hen over fingre-

ne. Når han havde spist tørrede han sin ske af i trøjen og hængte den op i vinduet.

Han havde et dårligt ben, gik altid med karbolomslag på det, og det værkede altid, han må have døjet forfærdeligt, men han var hård, det var vist kommet ved et kørselsuheld.

Han kom en sommerdag lidt sent hjem fra arbejde og var meget tørstig. Jeg ved ikke om karbolvand ligner øl, men han skyndte sig at få noget at drikke og fik så drukket karbolvand. Han blev syg og måtte i seng og råbte: "Nu dør jeg den unde ærke mig vel". Så kom Kristiane og sagde bare: "Så kunne du fame lode væt". Han blev jo da rask igen.

Jeg husker, da han blev syg, han lå længe inden han døde, han havde gulsot og så forfærdelig ud, jeg skulle derhen i et ærinde og ville ikke ind, men Kristiane sagde, han ville se mig, og jeg var meget bange. Jeg gik dog derind, han tog mig i hånden og græd hele tiden, jeg var næsten bange og sagede ikke et eneste ord og var helt lettet, da Kristiane kaldte på mig ude fra køkkenet, jeg skulle have et stykke brunt sukker. Jeg kan huske, da far kom derhenne fra og fortalte, at nu var han død, og jeg kan huske han kørte ned af strædet med ham til Højby, og nogle få år senere det samme med hende, men det kan I andre vel også huske, Valdemar fik jo geden.

Andreas gik med det vi kaldte polkahår og var i øvrigt en statelig mand at se, når han en gang imellem var i det nye tøj. De havde en søn Laurits Olsen, der havde et hotel i Nykøbing. Jeg kan huske han bad ved kisten, inden de kørte med moderen.

En søn af Laurits Olsen overtog hotellet efter ham, han er død også, jeg ved ikke om han havde børn. Jeg har spist der ikke såsjældent sammen med skatterådet, når jeg var i Nykøbing.

ORIGINALER

ORIGINALER

Jeg vil prøve at finde frem til nogle originaler, som vi kan huske.

Der var jo mange som eksempel, Den ædle slagter - Pudseren - Knoldemads - P. Rasmussen (byvejmand) - Marie Prejsler - Sadelmager S.P. Petersen (stumpen) - Jacobine og Mogens Nielsen - Kr. Klavsen - Jacob og Maren Skid - Urtefrømanden - Anders Skomager på Stenbjerg osv.

Den ædle slagter:

Han sagde ædle, der vel kommer af f.eks. egentlig. Hans søn Hans var hos os en lang række år.

Der kom en gang en ballon hen over Odsherred og Stranden. Vi fór op til møllestrædet for at se den så længe som muligt og der stod hjulmanden, Købmand Mathiesen, slagteren og flere. Pludselig siger han: "hvor står de, der holder i rebet". Man fortalte så, at der var intet reb. "Ja, så ryger den edle myr marme også af helvede til". Nu gav Mathiesen ham en god forklaring selvfølgelig i korthed, men ellers saglig og pæn, så sagde han igen: "hvis der ikke er nogen, der holder i rebet så ryger den e.m.m. af helvede til alligevel."

Engang havde vi haft en streng vinter. De 4 fiskerbåde nede ved stranden havde været frosset inde, da tøvejret kom, skulle omegnens befolkning prøve at trække dem op på isen for, at de ikke skulle blive skruet i stykker af den. Det var et slemt arbejde med snesjap og vand og dagen efter blev han syg, han var jo gammel og skulle være blevet hjemme. Lægen blev tilkaldt og de skulle tage en prøve af urinen og se om det blev grumset. Da lægen kom igen og spurgte ham, hvordan vandet var. "Ja", sagde han, "når der gik en tyve-tredive mand og jokkede i

det, så var det vel nok noget plumret."

Vejmand P. Rasmussen

Vejmand P. Rasmussen tog til en omrejsende bandagist, Dr. Martin, Vejle, der kom til Asnæs en gang imellem. Han hørte de andre sagde hr. bandagist. Da det så blev hans tur, sagde han hr. bandit, og desværre viste det sig siden, at han havde ret.

Prejsler

Prejsler (Marie Prejslers mand), som jeg i hvert fald aldrig har set, var tysk husar, der på en eller anden måde var flygtet til Danmark. Kaldet sort husar, da han skal have stået over for at være idømt en vanærende straf, måske tyveri fra en kammerat, og skulle gå med en sort kokarde på kasketten.

Marie Prejsler knytte bånd for os en gang imellem og sad gerne og sang gamle sange: På Samsø var en pige - Pigen hun blev sypige og drengen han blev smed - ti hul da da - ti hul-da-da og drengen han blev smed osv.

Stumpen

Blandt originalerne mener jeg at kunne fremtage sadelmageren. S.P. Petersen, Asnæs Indelukke, i daglig tale kaldet stumpen. En mærkelig fremtoning, lidt vigtig og glad for sig selv, kan vel ikke bestrides. Han besad en vis værdighed og kunne belægge sine ord. Jeg har hørt, i samtale med far, ord som desuagtet, ihvorvel, meddelagtsomhed, desformedelst og flere. Der kunne sikkert blive meget om denne person, hvorom det også sagdes, at han var søn af godsejeren fra Egemarke og en medhjælperske på godset. Det står jo for os hen i det uvisse.

Han lå i stadig strid med naboen Emil Jensen, og ingen af dem var vel rigtig godt tilpas, om de ikke havde en retssag løbende. Jeg husker tydeligt, at han en dag i høsten (jeg holdt og læssede af og far satte sammen) kom farende ind i laden, splintrende gal, og klagede over uddeleren. Han havde købt en sæk sukker, og da han havde lejet køretøj og kom og skulle hente den, havde uddeleren solgt det meste af det til andre, og det skulle komme ham dyrt at stå. Det var ingen sag at stå bag om disken og dreje overskægget og have 7.000 kr. om året, og han skulle nok lære den jyske mand de sjællandske manerer og meget mere. Far tav til han blev færdig og så sagde han ganske jævnt: "hvor har du dog fået så mange sukkerkort fra, så du kunne købe en hel sæk sukker." Det var under første verdenskrig med for resten meget strengere rationeringer end under den sidste. Så blev der ikke mere snak om den ting. Uddeleren forklarede siden far, at sukkeret var sluppet op, da der ikke blev udleveret mere af gangen end indsendte kort kunne udløse, og han havde måtte tage af den i håb om at få igen inden sadelmageren kom, hvad der altså ikke gik. To dage efter havde han sukker igen efter de indsendte mærker.

Hans kone var fra Samsø og han var en gang ene derovre, de havde jo mange børn, vistnok 10, så hans kone kom i mange år ingen steder. Han havde 4 ting med på hjemrejsen en kurv æbler, piben, kæppen og en frakke, som han lagde fra sig i kupeen. Da han kom til Holbæk, gik han over i Odsherredtoget, men inden dette gik kom han i tanker om, at han måtte have glemt æblerne og stokken i det andet tog. Han stod ud og gik over og skulle have det, men toget kørte for næsen af ham. Han måtte så tilbage og nåede lige at se, at også Odsherredtoget kørte. Han blev så ene tilbage og var meget gal. Han var så kommet til Asnæs med næste tog, og kom gående hjem og ind i stuen, hvor vi var ved at spise til aften. Edder tosset, de forbandede baner, og han

havde selvfølgelig ingenting gjort, men nu skulle de få, på den måde de behandlede folk. Far ringede med det samme til Nykøbing, de to ting var der, og de andre kan jeg ikke mere huske noget om.

Men selv hovmod kan ind imellem stå for fald. Da han fik bud om, at Herman var faldet den 11.4.1917 i Belgien kom han grædende og fortalte det. Den anden, Hartvig blev jo torpederet, så de mistede 2 sønner i krigen. Jeg kunne ellers nok lide Herman. Vi fulgtes til skole i Asnæs og han var ikke uden evner.

Jacobine og Mogens Nielsen

Af andre var der Jacobine, der boede i enden af det gamle hus omtrent ud for brugsforeningen. Hun havde fundet en plejesøn, måske du husker ham, Ture Hansen, en svensker. Hvordan det kunne gå til, ved jeg ikke. Den anden ende af huset ejedes af en Mogens Nielsen. De var gode venner og han hjalp hende med at holde huset, tækkede, lagde på taget, ryggede, som det hed og gravede have.

Så en dag revnede venskabet, og så gik det så vidt, at Mogens meldte hende. Hun kom grædende ned til far, om han ville møde for hende, han havde ingen særlig lyst, men han måtte da love det. Nu det hele venskab var revnet skulle vel alt frem og Mogens' anklager var mange. Hun stjal, hun havde flyttet havehegnet og tilegnet sig mere jord, og hun mishandlede drengen, en aften han kom hjem, sad drengen på potten ude i den kolde gang (fælles indgang) han var helt blå i hovedet, Mogens hjalp ham, men han måtte sparke potten af, da den var groet fast, og der var meget mere, han havde en regning med på alt det, han havde gjort for Jacobine i løbet af mange år. Denne regning læste dommeren op. Et sted stod der: Rykket Jacobines ende, 6 kr. "Hvad skal dette dog sige", spurgte dommeren. Hvordan det hele endte,

husker jeg ikke, men dommeren og far har jo nok fået talt dem til rette.

Mogens' kone var meget overtroisk, der kunne sikkert berettes meget om det, men det står for uklart for mig. Dog en ting, Mogens lå syg og var opgivet af lægen. Så fandt hun på at en ting kunne redde ham og det var "svalerederod", men det kunne kun fås på Roskilde apotek, og hun fik en af de ældste sønner afsted. Hvad han så er kommet med, er ikke godt at vide, det hjalp i hvert fald ikke. Så havde hun en kæp med brændte mærker på, som hun målte på, og en søndag sagde hun så til ham: "På fredag er du færdig", men heller ikke det slog til for han levede til om mandagen.

Anders Skomager

Jeg kan også skrive lidt om Anders Skomager på Stenbjerg, som var stokdøv.

Krigen kom og Joakim og Laurits (karlen) fik meddelelse om, at de kunne blive indkaldt måske inden for et par døgn, de havde mobiliseret marinen. Jeg blev sporenstregs sendt hen med deres støvler, og de skulle være færdig omgående. Jeg forstod, at han så tog fat med det samme, hvad der vist også nok skete, for han kom hen med dem næste dag til morgen. Joakim og Laurits blev hentet ind og han satte det ene par på bordet og sagde, at det andet var ikke værd at lave, men så var det de to venstreben han havde lavet. De råbte og skreg, men han løftede støvlerne og sagde: "De er godt lavet", hvad der også passede. Far gav ham pengene og så var den i orden. De to venstre la i flere år i hestefoderloen og blev så en gang brændt. Der blev jo ingen født med 2 venstreben.

Kr. Klausen.

Som original må jeg også nævne Kr. Klausen, hvorfor kaldet Klausen?, han hed Jensen. Fars skolekammerat og sikkert ikke uden begavelse, han sagde tit, at far var den bedste til regning og han den næstbedste. Han var første mand på Carlsberg Bryggeriets hestehold, en meget betroet stilling, ca. 7o-1oo heste, da far var soldat i København. Det er muligvis der, han fik begyndt at drikke. Han kunne efterhånden ikke påtage sig et stykke arbejde, og drev rundt på gårdene, for det meste let beruset. Han var god af sig, og vist i grunden ikke ildeset nogen steder. Han ville helst ligge foran køerne, der lå han så og snakkede med dem. "Du er da et nogenlunde ordentligt menneske" sagde han gerne til dem, kedeligt at sådan en gik ned.

Jeg kan huske, vi tog ud at pløje nede ved den store sten tidligt om morgenen i frostvejr, så dukkede han pludselig op inde fra stenbunken og ville hjem og få et glas øl, sådanne folk kan tåle meget. Han påstod altid, at Mathilde var født den 4. marts i stedet for den 17., hvorfor ved jeg ikke.

Benterne

Af andre kan nævnes Benterne. De skulle være født alle 5 på 1 år. Bentpeter kom til os. Han havde tjent hos far en gang. Han var ondskabsfuld over for alle, og jeg kan huske, at far en gang smed ham ud og ned af trapperne, så han blødte fra ansigtet.

Bentjohan tvilling til Peter solgte fisk og var ikke lige så slem.

Bentkristian brændte Veddinge skole af og vistnok flere andre huse. De var født i Egebjerg sogn i nærheden af, hvor Jens Madsen på Lyngen var fra, således at han kendte dem. De to sidste har jeg aldrig hørt noget om.

LÆRERE, PRÆSTER, SOGNERÅD OG SOGNEFOGEDER

LÆRERE, PRÆSTER OG SOGNERÅD OG SOGNEFOGEDER

Jeg har nogle udpluk fra gamle skattelister og lign., hvor jeg så nogenlunde har kunnet følge de forskellige lærere og præster her i sognet et stykke tid tilbage. Jeg ved jo ikke om det kan interessere særlig meget, men eller kan det jo bare tages ud igen af hver enkelt.

Noget af det første i retning af den nyere tids undervisning kom i skoleloven af 1814, der til en vis grad skal være formet af de samme, som ordnede bondefrigørelsen, men her er det især Rewentlow, der var foregangsmand og formålsparagraffen er ikke forandret meget siden. Der blev indført undervisningspligt, hvad man endelig ikke må forveksle med skolegangspligt, og det består stadig.

Vi har dog haft skoler før. Under Frederik den IV blev oprettet en del ryttergodser. Det var jord, som ikke hørte ind under en godsejer og altså var statsejendom, dog havde de nærmeste godsejere medbestemmelsesret over kirkerne angående vedligeholdelse, ombygninger og tilbygninger. Asnæs og Grevinge skulle have været rytterdistrikt. De skulle så i ufredstider afgive et vist antal ryttere, men var så vidt jeg kunne komme med det, fri for hoveri, altså selvejere med afgift direkte til staten og nogle til universitetet. Vi havde begge dele her, både stats- og universitetsgårde. Alle gårde i Høve var statsgårde, nogle få i Asnæs f.eks. Staalhøj var universitetets

Statsafgiften på 8 a, måtte Niels udbetale, da der kom en lov, at den skulle ud ved ejerskifte. Der var 4.000 kr., men de stod kun til 3 1/2%, så det kan naturligvis ikke betale sig for staten med den slags ejendomme mere.

Der har ligget en sådan rytterskole i Grevinge for dette distrikt, og man har endnu den tavle, der hængte over døren, jeg

skulle jo have haft indskriften på den.

Asnæs skole

Jeg kan så nogenlunde skaffe navnene på lærerne, men kun fra ca. 186o. De enkelte læreres årstal er vanskelige at finde, derfor vil jeg ingen skrive.

Engberg?

Enevoldsen

Larsen

Gevnø

Petersen

Nielsen

Birkman Jensen (nuværende)

Høve skole

Efter sognerådets forhandlingsprotokol er lærer Rosendal antaget i Høve skole i 1864 og tiltrådt 1865. Der var 4 ansøgere, Rosendal var ansat i Tønder, sønderjyde og muligvis af den grund foretrukket (måske udvist). Han ses at være indstillet som nr. 2. Nr. 1 var Niels Larsen, skolelærer i Ellebjerg. Nr. 3 F.T. Larsen, Køge.

Hvem der var lærer i Høve før 1865, som tante Ane må have gået i skole hos, kan være en lærer Rasmussen, der fraflyttede, da Rosendal kom, bevilget med pension, så det har altså eksisteret også dengang.

Rosendal var meget virksom med oprettelse af brugsforening. Han fik oprettet en indkøbsforening i Knoldemads' hus i Aasevang og siden brugsforening i Høve. Ved Høve Brugsforenings 75 års jubilæum i 1949 (Ejner Jensen var formand) blev der nedlagt blomster på Rosendals og fars grave, men på Rosendals var der nylig lagt en buket, ingen ved hvorfra den kom. Der findes ingen

familie her omkring, meget mærkeligt.

Efter Rosendal fulgte lærer Therning. Også 3 ansøgere - Anders Hansen, Nyrup - G. Olsen, Egebjerg - Therning kom fra Veddinge.

Therning er lærer fra 1879 - 1887 (hvorom jeg intet ved)

Høberg er lærer fra 1887-19?

Munk er lærer fra 19? - 1953 (da skolen nedlagdes)

Høberg er altså kommet hertil samme år som far. De var i mange år revisorer for mejeriet. Han kom hen hos os engang imellem i den anledning, men det jeg husker bedst er, at han tit havde en krukke honning med. Han var afholdt af befolkningen, men magtede ikke rigtigt disciplinen.

M. Munk var en meget dygtig og afholdt lærer. En datter er bosiddende i Høve, gift med gårdejer Ejner Jensen.

Høve Friskole

Så er der jo Friskolen. Hvornår den er oprettet ved jeg ikke, men der betales skat af en gymnastikplads første gang i 1888. Den begyndte i Nic. Poulsens storstue og jeg kan nogenlunde følge lærerne fra gamle skattelister indtil nyere tid.

Der er startet med en lærer Wiggers Hansen. Han blev i 1882 redaktør af et blad i Holbæk.

Han afløstes af A. Albrechtsen siden forstander for Hjorlunde Højskole

dennes søster Karoline Albrechtsen

Vestergård

Bønding Petersen

Jacobsen

Ulriksen

Tage Tudvad (han flyttede 1949 skolen ud i Esterhøjgårds bygninger).

Svend Clausen (nuværende)

Præsterne i Asnæs

Jeg mangler jo alle årstallene, men rækkefølgen skulle være rigtig nok.

Provst Hasle

Pastor Dahlerup

" Bagger

" Baunhøj

" Schou

" Thaarup (nuværende)

Provst Hasle, der også var sognerådsformand går af som formand i 1879 og som præst i 188o. 189o er provst Hasle gået ud af skattelisten. Det ser ikke ud til at der har været nogen præst i 1891, men en fru Bülow står ført for præstegårdsjorden og betaler skat af denne i dette år. 1892 er pastor Dahlerup ansat. Provst Hasle må have været meget gammel og måske har Dahlerup været kapellan 1 år før ansættelsen. Hasle er i sognerådet fra 1842 og bliver formand i 1844, hvad der bliver mindst 48 år som præst. Hvornår han er kommet kan ikke konstateres, dog måske ved henvendelse til stiftøvrigheden.

Sogneråd

Der harværet sogneråd siden 1842. Før den tid eksisterede der et fattigforstanderskab, der kun tog sig af folk i yderste nød, men lod opføre enkelte fattiggårde. En protokol fra 18o2 viser 4 understøttede, bl. andre en på 1o4 år.

Så vidt jeg kan skønne er der ikke valgt formand før 1844, jeg mener, der har været sendt en fra amtsrådet herud for at sætte det nye igang.

Kommunen havde i 189o 1339 beboere. En folketælling fra dette år viser: gårde: 61, huse: 211, mandkjøn:658, kvindekjøn:681.

I listen nedenfor over sognerådsformænd ses Sofus Klein som formand fra 1882-86. Sofus Klein på Vejlekroen (Julius Kleins

far) må være enten død eller rejst fra Vejlekroen sidst i firserne, da så en anden står som ejer af denne. Om vi er i familie med dem eller det kun er bekendtskab, ved jeg ikke, men jeg har hørt, at Dorte Katrine, Julius Kleins kone, var hos bestefars i 8 år.

Liste over sognerådsformænd:

D. Mehl	1842	(måske en udsending fra amtet)
N.J. Engberg	1842-1844	
provst Hasle	1844-1879	
gdr. Henrik Madsen	1879-1882	
købmand og brevsamler Sofus Klein	1882-1886	
Christen Larsen Tolsager	1886-19o2	
Jens Nielsen Tolsager	19o2-19o9	
Niels Larsen, Høve	19o9-1917	
Niels Søgård, Åstofte	1917-1925	
Peter Eriksen, Åstofte	1925-1933	
bager P. Andersen, Høve	1933-1937	
Martin Olesen, Åstofte	1937-195o	
Jens Larsen, Høve	195o-1966	
Kjeld Madsen, Tolsager	1966-197o	

I 197o blev Grevinge, Fårevejle, Hørve og Asnæs kommuner sammenlagt og den nye storkommune bærer navnet Drågsholm kommune.

Sognefogeder

Måske bør jeg nævne sognefogederne lige så godt som de andre, jeg kan ikke give årene. Den ældste jeg kan finde er

Hans Jensen, Aastofte,
Jens Hansen, Asnæs
Ole Larsen, Hustofte
Niels Chr. Nielsen, Aastofte
Harald Petersen, Tolsager.

Det er ikke meget samarbejde, jeg har haft med sognefogederne, næsten kun, at han en gang om året skulle have navnene på de værnepligtige og vedrørende hundeskat, som sognefogeden inddrev.

Dette embede er inddraget nu og påhviler så vidt jeg ved politiet.

FUND I JORDEN

FUND I JORDEN

At der har været mennesker her fra tidligere tider viser de fund, der er gjort. Far var ved at undersøge en bakke her nede ved skellet den dag, Mathilde blev født. Der kom en løbende ned, at han skulle køre efter jordemoder straks, og han måtte afbryde og køre til Gundestrup. Der var mands- og kvindeskelet, der smuldrede med det samme man rørte ved dem, men der var broncevåben og et par andre genstande af samme metal, som skal være på nationalmuseet.

Der er fundet enkelte urner. Joakim sagde, han havde haft en med ned til Asnæs skole, da han gik der. Jeg har ikke kunnet finde den, måske har den været meget skør.

Så er der fundet 3 sølvmønter vist nok fra samme årstal 1628 og på samme sted. Den ene blev fundet af Kr. Andersen engang, han skød sten. Mor fandt en som barn, da hun vogtede kvæg. Jeg ved ikke, hvor de to er, men den sidste fandt jeg selv, og den har jeg sammen med en skilling fra 1850'erne, jeg fandt den engang jeg gravede. Ellers er det kun enkelte flintpile og økser.

Der var en sten, mor kaldte troldens seng, den havde en lavde på midten,og ved siden af var der et leje med små glatte strandsten på knytnævestørrelse og oven på dem et lag hårds presset tang. Sikkert også en begravelse. Jeg gemte længe på lidt af den stenaldertang.

Endelig kan nævnes en stensætning her i Sverrig fra hjørnet af haven mod sydvest, men uden fund af noget. Ved tørveskæring på Pindalsmosen under krigen fandt jeg et håndtag formet af en hjortetak og en pren af ubestemmeligt materiale.

Ved Pindalsmosens udtørring 1974, kom der ved planering og pløjning en del skeletter frem rundt om på mosen, det ældste blev ved undersøgelse fundet at være 400 år gammelt. Der skulle til-

kaldes politi ved hvert fund og de er undersøgt alle og aldersbestemt både så nær deres egen alder, man kunne komme og for dødstidspunktet og så bagefter begravet på kirkegården i Nykøbing.

Angående skeletterne mente man to ting: Enten var det forbrydere henrettet på Stejlebakken og efter stejlningen (hjul og stejlə kastet i dyndet, man har ikke fuldt ud kunnet konstatere henrettelse med økse, derimod måske hængning. Det andet er, at det måske var jyske uldhandlere eller andre handlende, som gik med "kramkisten" rundt og solgte deres ting. De havde jo lidt penge og bakken ude ved vejen hedder jo stadig Rovbakken. (Der var en bøjning på vejen, som er rettet ud ved udvidelse af vejen for 4-5 år siden, og desuden viste bakken sig at være gammel begravelse).

Jeg har set flere af skeletterne, i et tilfælde var der dog kun kraniet. En havde 32 dejlige friske tænder, man mente en mand i 3o-4o års alderen.

Ikke mere om det, men man må jo tænke tilbage til gamle tider og sætte sig selv der. Hvad kan der være sket. Guldarmringene, broncevåben, mønterne - 3 på eet sted - begravelserne og urnerne, hvordan har folk hæft det. Hvilke ceremonier mon har fundet sted, og hvad har de forskellige bedrevet før døden. Selv et simpelt tyveri var jo døden eller brændemærkning i panden (tyvebrændt).

På vore moselodder fandt vi en del hesteskeletter, men intet af jern eller læder, man skulle næsten tro, det kunne være vilde heste, der havde sat sig fast i dyndet, også det skulle jo være undersøgt noget bedre.

Ved regulering af Høve Stræde i 1938 fremkom en broncealderbegravelse, som nu er fredet. (Den vestlige skrænt).

OVERTRO

OVERTRO

For blot måske ca. loo år siden var der uden tvivl mange, som endnu troede på spøgeri og varsler. Det er ikke meget, jeg kan huske af, hvad der er fortalt af den slags,kun nogle få ting.

1. Bedstefar Ole Larsen blev født kl. 12,oo om natten, og det skulle altså efter gammel tro betyde, at man tit så genfærd og varsler. Deraf husker jeg følgende som bedstemor har fortalt: Bedstefar skulle have set den store torn stå i lys lue, hvad der blev udlagt, at han ikke skulle blive så gammel, han blev vist nok 61 år.

2. Det blev tit sagt, at hvis den store Hyld gik ud, var gårdens velstand forbi, nu er den gået ud dog med en ny midt i, en tjørnebusk, så får vi se, men der er vist ingen af os der nogensinde har mærket nogen velstand.

3. En gang bedstefar og -mor kørte bort, så de noget gå fra stejlebakken over smørhullet og af møllen til, hvad det var, ville hun ikke sige.

4. En gang.da de besøgte en familie i Stubberup, så de Bothwell gå ned af kirkebakken og over kanalen.

5. Der blev fortalt, at når man passerede den lille bakke på præstegårdens mark, kaldet vandværksbakken, (nu er vandbeholderen dog væk) gik der en sort hund med ildrøde øjne og stumpede ører, som var meget farlig. Den kunne dog manes ned af troende mennesker og skal have tilhørt Bothwell, som jo fik en meget dårlig behandling her.

6. En vinter døde så mange af bedstefars køer, og man kunne ikke få de gamle overleverede råd til at hjælpe noget som helst, altså var den onde med i spillet.

Bedstefar og -mor blev så gjort opmærksom på, at der boede en synsk kone i Særslev. De kørte dagen efter derud og denne kone vidste i forvejen, at de ville komme, og havde ventet længe på dem. Hun sagde med det samme, at en til ville dø, men råven havde på deres vej derud taget gasen, så de måtte se at få en anden, og der gik en, jeg ved ikke hvor, men man havde om efteråret troet, at det var en gås. Det skete, som konen havde sagt og resten af kvæget blev raske.

Selvfølgelig må det have været noget smitsomt, måske klovsyge, miltbrand eller noget andet. Desuden var kvæget, hen ad foråret især, ikke modstandsdygtige for ret meget, fodret var jo den gang næsten udelukkende strå, måske lidt kartofler og malet korn, ikke meget med protein og vitaminer.

7. Man havde en husmand nede fra Lyngen til tærskning (plejle der skulle masser af langhalm til de stråtække bygninger). Han var vel nok lidt for vidtgående i sine beretninger over for karlene, og en gang bestemte så disse at prøve på at ordne ham.

Det gik så til på den sædvanlige måde med at tage lagenet over hovedet, en af dem hoppede så efter ham ned over marken ned mod den gamle kilde, som du vel husker. Han hoppede tværs over vejen foran ham og så rundt om ham et par gange. Husmanden truede hver gang med stokken (som dengang benævntes egespir og vel godt kunne slå en mand ihjel), tredie gang løftede han igen stokken til slag og sagde højt: "Vig bort fra mig du satan", karlen hoppede så igen over grøften og hjem i seng.

8. En gang bedstemor som barn, sammen med en anden, var ude at høste rug,kom der pludselig en stor ræv ud af denne. Den stod lidt og så stift på dem, men så sagde bedstemor: " Æve-Ræve-Rødskæg" og så forsvandt den sporløst. Måske for at fortælle os børn noget, måske har hun for sig selv tænkt et varsel for et

eller andet. Hun kunne nok fortælle os noget. Historien om Lillekort og Kong Laur - Sally Ravn og flere andre, som jeg ikke kan huske så meget af, så jeg kan gengive noget. Angående spøgeri må vi jo huske på, at nætterne dengang var meget mørkere end nu, og det er vel, tror jeg nok, hvad vi selv kan huske.

9. Denne historie, som kommer nu, ved jeg ikke om skal være foregået hjemme eller på Nordgården, som den benævnes nu af så godt som alle.

Det var en daglejer, han boede i Tuemosestedet nede ved Jyderup Skov, hvor siden Kristen Andersen, som du vel husker boede. Han skal også have været snaksom og især om sig selv, hvor meget han kunne og hvor stærk og modig han var.

Der skulle så en gang våges over en følhoppe, hvad vi jo altid måtte, og de fik ham til for passende belønning at tage en nat. Karlene fik så manden anbragt i halmen og pakkede ham godt til.

På den tid stod i almindelighed hakkelsesmaskinen foran hestene i hestefoderloen, som det kaldtes. Den blev trukket med håndkraft, man var gerne to om det, den ene rev halmen sammen i pølser, der lige kunne glide i maskinen og lagde dem op i denne, og den anden trak den.

Da klokken slog tolv listede de sig med det hvide lagen over sig og sod i ansigterne ned til ham. De begyndte at skære hakkelse og en emdede op, som det kaldtes og det gik for fuld kraft. Lygten havde gerne sin plads i et søm på en bjælke, altså den gang ikke særlig megen belysning, og efterhånden nåede de ind til ham. De havde set, at han rørte på sig og endelig sprang han op og for som en vild ud af døren, som førte ud til møddingen, og så på hovedet i møddingpølen, derpå nedover og hjem. Hans kone blev selvfølgelig meget forskrækket og kunne intet forstå, men han fortalte, at der var faldet 2 af Jens Nielsens køer i mosen, de var gået løse, og han havde så fået reddet dem på bekostning

af at være gennemblødt.

Dagen efter spurgte karlene ham om, hvordan han havde haft det, om han havde frosset. Det havde han ikke, men ud på natten var der kommet to fra de døde. De begyndte at emde op, og skære hakkelse, de emdede op og emdede op, og til sidst ville de emde mig op også, men så stod jeg op og gik ganske roligt.

Jens Nielsen boede i Emil Jensens ejendom i Indelukke, og daglejerens kone skulle over for dem have været meget stolt over sin mands bedrift, der havde reddet Jens Nielsens fra at gå tiggergangen, og disse var vist nok helt vilde på den, da de intet havde mærket, hverken på køerne eller noget andet. Manden, der løb, har jo nok selv holdt kæft.

10. Ejeren af Nordgården, Andreas Andersen, holdt Nykøbing Dagblad og far havde Nykøbing Avis. De byttede altid på den måde, at Andreas kom hen med deres og fik vor hver dag. Han var svagelig og kunne så vidt jeg ved ikke deltage ret meget i arbejdet. Sønnen, en stor stærk garder ordnede det meste selv. Hvorfor de byttede, ved jeg ikke, det var samme politik i begge blade, og de blev en gang slået sammen til Holbæk amtstidende, der så kom ud over hele amtet.Det må sikkert have været romanen, der var altid en sådan, som gjorde det.

Det kunne jo hænde vejret var dårligt så Andreas ikke kom, og så måtte gerne en eller to af os hen med den om aftenen. Der var ingen grænser for de spøgelseshistorier han kunne. Vi fik gerne en eller flere. Om det har været lidt af ondskabsfuldhed, hvad jeg faktisk på ingen måde kan tro eller for sjov, har jeg ikke kunnet afgøre, men det var ikke altid så godt, når vi skulle ud i mørket. Jeg husker dog kun en.

En ældre sognefogeds ligkiste kom hver aften mellem 9 og 11 hoppende ned af Storeåsgårdet, og ud og borede sig ned ude i det lave (engen hernede og på Viggos), og så kan jeg ikke huske,

om det var sammen med Katrine eller Valdemar eller om det i det hele taget var mig, så det kun er fortalt mig. Det er ligesom jeg kan huske, at vi tog hinånden i hånden og løb alt, hvad vi kunne neden om gærdet og grøften op af vejen. Nævnte sognefoged skulle have bedrevet et eller andet så han aldrig fik fred, men den slags gamle historier er jo slet ikke ualmindelige.

FORBRYDELSER OG ANDRE TILDRAGELSER

FORBRYDELSER OG ANDRE TILDRAGELSER

Christian VIII og Frederik VII

Christian den VIII havde kørt gennem Høve stræde og bedstemor var som barn med at vinke til de kongelige vogne. Far har fortalt dette. At denne konge var på jagt på Dragsholm. Kronprinsen var med, senere Frederik VII. Der bestod et spændt forhold imellem dem (aristokrati og modsat) Frederik VII skulle have været udsatfor et attentat, men kuglen strejfede armen, jagten blev afbrudt, man skulle videre til Nykøbing (med pligtkørsel). Da de var kommet af sted stak kronprinsen kusken en speciedaler - vist nok 2 daler - for at køre forbi kongen, og det skete og borgerne i Nykøbing tog imod ved byporten og kronprinsen fik al hyldesten som hævn. Kusken blev siden kaldt Per Splittergal, og han kunne vel også nok risikere noget.

Pligtarbejdet er først ophørt i vor tid, man benyttede den under krigen til tørv og brænde til skolerne, og snekastningspligten bestod fuldt ud for gårde over 1 tdr. hartkorn indtil vist nok 196o og er kun ophævet på den måde, at hvis der ikke er arbejdskraft nok, kan man påbyde.

Bommanden

Denne beretning er som far fortalte den. Ved alle købstæder var en bom over vejen. Der kunne ikke komme nogen ind uden henvendelse til bommanden, der boede ved denne, og det kostede så lidt, som bommanden skulle sørge forat få ind. Hvor tit denne så afregnede med borgmesteren ved jeg ikke, men han har formodentlig til tider ligget inde med en del.

Der var så tre, der fandt på at dræbe ham, og de bestemte i forvejen hvordan. De to gik under navnene Svip-Kristen og Niels Husar. Den tredie hed Chr. Mørk, var gårdejer og boede i det sogn,

hvor fars bedstefar var sognefoged ud af Kalundborg til, vistnok Bregninge, men jeg ved ikke meget om fars familie.

Svip-Kristen og Niels Husar skal have boet på Lyngen, men trak ellers om på vejene. Det kom så til at foregå således, at Mørk skulle ride til Kalundborg og købe tøjr og pæle til køerne, og så skulle han lade pengene falde ned på jorden, når bommanden skulle have dem. Kristen skulle så springe op og hugge ham med et stemmejern i nakken.

Alt gik efter programmet. Da Mørk tidligt inden det blev helt lyst bankede på hos bommanden skulle denne have sagt. "Rid du bare, så kan jeg få dem,når du kommer tilbage, men Mørk skulle have haft så mange undskyldninger, at han ikke kom tilbage foreløbig og helst ville betale straks. (Bommandens kone eller en husbestyrerinde var bagefter eneste vidne og hun nåede at få gemt sig i et skab, da de undersøgte huset og fik brudt pengekassen.) Han kommer så ud, men de fik ikke slået ham helt ihjel og måtte smide ham i brønden, derfik han fat i kanten, og de måtte hugge fingrene af ham. De gjorde sig så rene og Mørk tog videre til Kalundborg, hvor han tog ind i en købmandsforretning og købte en del. Mens han var der, var det kommet til byen om mordet, så alle talte om det. Chr. Mørk fik sine sager og red hjemad igen. Da han var taget af sted, blev dernaturligvis igen talt om det, og pludselig siger en købmandsdreng "Jeg tror det er Chr. Mørk, der har gjort det, for han havde en lille plet blod på sig". "Er du tosset" sagde købmanden "det er for galt at sige sådan noget". Så blev derikke snakket mere om det, men alligevel tænkte købmanden alvorligt over det og anmeldte Mørk, som han nu pludselig syntes havde opført sig lidt påfaldende og ville gerne hurtigt hjemad.

Alt gik så sin sædvanlige gang med den slags på det tidspunkt, Politiet fra Kalundborg kom ud til sognefogeden og de skulle så anholde Mørk. De kom derud, hans kone sagde, at han lige havde

spist, og at han om sommeren plejede at lægge sig en halv times tid i laden. De gik så derud, han vidste selvfølgelig ingenting og var ganske bestyrtet. Han må jo have tilstået og også røbet de 2 andre. Svip-Kristen skulle være taget herind på Lyngen, og Niels Husar på en kro mellem Holbæk og Roskilde. Rettergangen skete, Svip-Kristen blev dømt til døden, hvor meget de andre fik, ved jeg ikke mere. Henrettelsen skulle være foregået på en bakke, hvor så sognefogeden skulle møde med mandskab og overvære det.

Chr. Mørk skildres som en meget dygtig mand, men en stor krybskytte, der ikke var til at få fat på. Hans efterkommere bor stadig ude ved Bregninge vistnok Torpe eller Alleshave. Da jeg byggede havde jeg en af dem til hjælp, han var i lære hos mureren, som også var derude fra. Han snakkede ikke om andet end harer og ræve og rådyr. Vi havde ræveunger, der dengang boede i mergelgraven og enebrinken og sommetider ville han ikke tage med mureren hjem, han skulle se, når de gik ud af gravene. Sofus husker ham jo nok. Han har jo været i Holte. En anden Mørk og krybskytte var soldat sammen med Joakim. Vagten blev en nat overrumplet, da han var ude, og han skød med det samme et ben over på en af dem selv om det var mørkt. Mureren mente dog, at krybskytteriet ikke var så meget mere.

En anden om Niels Husar, som far har fortalt. En tømrer, som heller ikke har været helt fin i kanten, satte ruder i på en gård. Han så konen var inde i en stue og hente penge til et eller andet, så undlod tømreren at sætte stifter ind i træet på en rude og brød ind om natten på den måde, at han tog ruden af og ville kitte den til igen, når han havde taget, hvad der var i skuffen, og Niels Husar skulle så stå uden for og passe på. Midt under det kom manden og Niels gav sig til at råbe og skrige: "Her er tyve, her er tyve", og så hjalp han manden ind, tyven for ud, og så var Niels væk. Alle vidste, at han havde været med,

men han var bar kommet forbi og havde set den anden løb, og man kunne intet gøre ham.

En forbryder af yngre dato.

Far og mor havde en karl, der hed Peter. Hans far var skrædder et eller andet sted, altså gik han i fælles tale som skrædderpeter. Han var efter mors udsagn en af de flinkeste hun havde haft, han malkede, vaskede junger og bar vand ind, når han kunne få tid, hvad der ellers den gang var overladt til kvinderne.

Hun har aldrig talt om, at han drak, men han brød ind hos en gammel kone i "Indelukket" en nat, slog hende ned, tog hvad der kunne findes af penge og satte ild til huset. Hun var imidlertid ikke død, måske er hun livet op på grund af varmen, hun kom kravlende på alle fire hen til naboens, der vågnede ved en mærkelig stønnen uden for. Det var bødker Hans Jensen - senere Rindebjerggård. De fik hende ind og lagt i seng.

Han tog en hest og red med det samme ud og lede efter gerningsmanden, kom op til Åsevangsgården, Ole Olsen, også han tog en hest. De opdagede, at han var gået hen over Storeås. De red over til far, og han på en hest, og så fik de alle tre hver en "Slavel" i hånden. De fandt ham så i vinklen, oppe på Storeås, om det var på vor side eller på den anden side, han lå, ved jeg ikke. Han slog om sig med en kæp og prøvede at løbe, men de red ham ned, og Hans Jensen snørede ham med hestens tømme og slap så hesten, den gik selv hjem. Ole Olsen red bagefter, så han ikke på nogen måde kunne komme fra dem. Han måtte med hen i forsamlingshuset, hvor de to så passede på ham, mens den tredie hentede politiet i Vindekilde. Han blev så ført til arresten i Nykøbing.

Han fik ikke dødsstraf, da konen overlevede, men 13 års

tugthus. Da politiet kørte med ham havde han knyttet hånden og råbte: "Kommer jeg hjem igen, skal den røde hane komme til at gale på jeres 3 gårde. Så vidt jeg ved, blev han efter udstået straf løsladt i 1914, og skulle, dygtig som han var, have erhvervet sig en ejendom syd for Holbæk og levet hæderligt siden.

Huset i Indelukket er aldrig bygget op igen, men jeg ved, hvor det lå, der stod et temmeligt stort pæretræ, om det er der endnu, da det er sommerhuse alt sammen, ved jeg dårligt nok.

Et andet sted ved den lille mose, hvor Henrik Mortensens jord støder sammen med Nordgården og P. Petersen lå også en gang et hus. Jeg kan ikke huske det, men indtil for få år siden stod der 3-4 høje træer, som skulle have været yderst mod vest for haven. Hvad han hed, ved jeg ikke, men han skulle have været lidt i familie med os langt tilbage. Han blev til daglig kaldt for "Uglen". Marie kan vist nok huske ham, han gik rundt og solgte hvedebrød, og man sagde, han kunne det meste af bibelen udenad.

OMEGNEN

OMEGNEN

Vejlekroen

Da banen blev anlagt fra København til Roskilde og Kalundborg blev Jyderup jernbanestation for Odsherred indtil 1899, da Odsherredsbanen blev benyttet. Der gik fra Jyderup postvogne ud, blandt flere en til Nykøbing og denne blev benævnt "Deligensen". Den skiftede heste forskellige steder bl.a. i Vejlekroen, således at denne kro blev et samlingssted for omegnens beboere. Denne blev således postsamlingssted, hvilested for deligensekusken og eventuelle passagerer, der var også købmandshandel, man samledes tit søndag formiddag. Krokonen skrev med kridt på bjælken, hvad der jo nok ind imellem har været besværligt for gæsterne at læse, men de har jo så heller ikke dengang betalt kontant allesammen. Far fortalte, at de engang i skolen blev spurgt om hovedstaden i Danmark. En sagde Nykøbing, en Holbæk og den sidste Vejlekroen. Men deligensen kørte, og bestemte steder var det en pligt at blæse i posthornet, så vidste folk så nogenlunde, hvad klokken var. Mathilde fortalte, at man altid blæste, når man kørte op af Høve Stræde. Der var sikkert lidt festligt ved det, når man hørte posthornet. Nu er både Vejle- og Pindalskroen nedlagt. Den sidste aldrig opført efter en ildebrand.

Høve og Jyderup skove

Jeg ved ikke om det var moder eller bedstemoder, der engang fortalte, at staten købte jord og beplantede. Man begyndte i de tre kommuner Højby, Vig og Asnæs. Man fik så plantet Ellinge skov - jeg ved ikke,hvor stor denne er - Jyderup skov på over 400 tdr.land og Høve skov på 72 tdr.land. Det skulle så være tanken, at alt imellem disse skulle beplantes, men så standsede

man opkøbene på grund af krigen 1864, hvor man skulle bruge mange penge til militæret, især opkøb af heste. Dette sidste må stå for egen regning, hvis ikke flere af mine søskende kan huske noget om det.

Jeg synes, jeg må fortælle, at ved alt det byggeri, jeg har været med til, - Dommergården 1915-16 - Sandgården 1931-32 og Sverrig 1942 og 1964 - har vi hentet alt tømmer i Høve og Jyderup skove og to gange i Jyderup skov, har der været gårde, dvs. kun rester af have, et sted med havegærde og nogle forkrøblede stikkelsbærbuske. Der skulle her være opkøbt 4 gårde på hver godt loo tdr.land.

Høve stræde

Bedstemoder har fortalt, at Høve stræde blev gravet igennem og kørt på Vejlen ("Vejle" betyder et sumpet og på steder bundløst terræn). Vejlen var en spids af Lammefjorden, som gik næsten ned til Enggården og Ris by. Efter opfyldningen kunne der køres til Fårevejle herfra. Bønderne blev sat til at køre ved ægtkørsel, som det hed dengang (senere pligtkørsel). Hvis man betragter nuværende Høve stræde (reguleret 2 gange i vor tid) er der stor sandsynlighed for at de to skrænter har hængt sammen.

Lammefjorden

Udtørringen af Lammefjorden må efter den tids forhold have været et mægtigt foretagende. "Hvad udad tabes skal indad vindes" - Dalgas 1864. Hvis man tænker rigtigt på, hvilket arbejde der har ligget i det, en ca. 6o km. lang kanal hele vejen rundt, og dæmningen, alt udført uden vor tids maskiner, men sikkert ved hver skovlfuld jord med det, der skulle komme ,i tankerne, samt spændingen om det skulle lykkes at fjerne de umådelige vandmasser.

Her savner jeg igen, at jeg ingenting har skrevet,af alt det far har fortalt. Det ville jo være en stor bog for sig selv.

Da jeg siden fik med noget at gøre, syntes jeg altid (vi havde jo meget vejarbejde på Lammefjorden), at det var så mærkeligt, at kanalen godt kunne være fuld af vand,

medens man færdedes tørt på vejen nede på dem gamle havbund.

Asnæs Kirke

Den er opført i romansk stil ca. 122o, altså under Valdemarerne, kaldet Danmarks storhedstid.

Sikkert er det, at næsten alle de nuværende landsbykirker er opført i denne periode, og ligeledes alle de ældste herregårde (hvor dog kun få er tilbage, f.eks. Spøttrup, der er fredet i klasse A).

Asnæs kirke blev restaureret i et af de sidste år jeg var i sognerådet. Nationalmuseet begærede, at al jorden inden i kirken blev rystet gennem fine sold. Der fremkom derved en hel del mønter fra gammel tid, flest fra tiden Erik Glipping og Erik Menved og en tapperhedsmedalje fra Vilhelm Erobreren, hvad der kunne tyde på, at en mand fra Asnæs har været med i slaget ved Hastings 1o66.

Folk har altså siddet, vel nok på bænke, men uden særligt gulv, og der har først været en kirke af træ, hvad man kan konstatere ved de fleste kirkeistandsættelser. Den har været beliggende ud imod Lammefjorden, og imellem kirken og denne ligger en ruinrække, hvoraf noget er sløjfet igen. Man har fundet frem til noget, derhed Asnæs Hovedgård, der skal have tilhørt Roskilde Bispestol og skøde fra biskop Absalon, der oprettede denne. Jordtilliggendet kan ikke påvises, og andre formoder, det er en gammel borg ud imod havet.

Udsigten fra Storeås

Jeg ved, at mange udefra har betegnet egnen her for noget af det smukkeste i landet. Det er vel overdreven tale, men alligevel må vi jo tænke på, nu vi er blevet gamle, og vi snart alle er forsvundet, hvilke omgivelser, vi som børn er vokset op under.

Fra Storeås kan vi se det hele:

Mod øst, Maglehøjene med det gamle tingsted,længere ude de fem Dutterhøje, som de sidste i bakkedraget.

Mod syd den nu udtørrede Lammefjord. Når vi flyttede kvæg om aftenen, især i høsttiden, kunne der stå tåge på hele Lammefjorden, så man forestillede sig, at den var der endnu. Hvor kønt har der mon ikke været før udtørringen. I baggrunden de mange møller ogkirker. Fårevejle Kirkes beliggenhed, hvor far er døbt og konfirmeret, og vore bedsteforældre og farbror Hans er begravet. Ja underligt nok har jeg været til bestyrelsesmøde med farbror Hans nogle gange i Odsherredsbanen, inden han gik ud. Det er jo først efter den tid 7o-års grænsen er sat. Vi måtte hver gang ind bag ved og drikke en bajer,inden toget gik. Han boede dengang i Holbæk. Havde jeg bare igen kunne skrive ned. Men det var interessant, og det kunne jo ligeså godt have været far, der var med.

Tilbage til Storeås igen. Mod vest havde vi så Esterhøj, tre Esterhøje, Brændeshøj og mange flere, sluttende med Vejrhøj længst ude i bakkedraget mod vest. Om Esterhøj haves historien om trolden Ester, der hver morgen red sine hvide heste til vands i gadekæret, og som man ikke skulle spøge med, trolden ovre på Odden, der ikke kunne tåle at høre kirkeklokkerne i Asnæs og så kastede den store sten, som blev hængende på klinten ved Høve skov. Brændeshøj, hvor man tændte blus, brændte bavn, når fjender gik i land, så man hurtigt kunne samles til modværge.

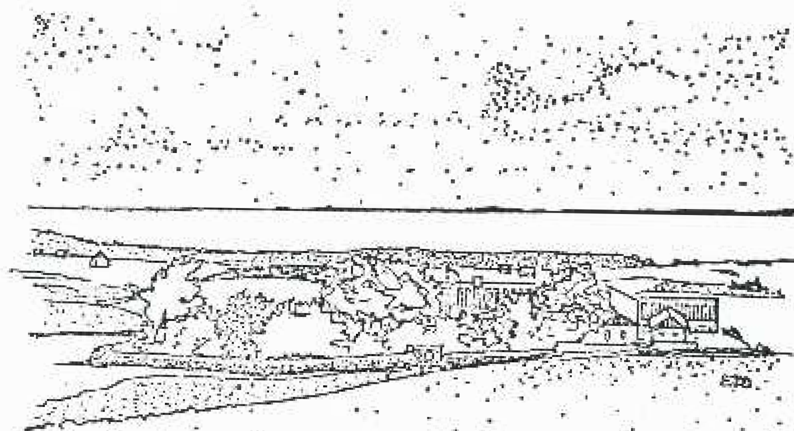
Helt nede ved havet - Hule Grav - en udfladning ned mod stranden, hvor engang måske en borg har ligget, man pløjede i røde murstensstykker. Nu sommerhuse.

Mod nord og vest udsigten over havet. Sejrø og Hesselø, samt,når det var klart, Hjelm, hvor Marsk Stig holdt til og Molbokysten, hvor Molboerne boede. I mørke kunne vi tælle de mange fyr, der blinkede ude i horisonten. Sejrø, Hjelm, Hesselø osv. og kendte deres rytme i belysningen.

Så de mange møller og kirker mod nord og øst og de mange skove, som det vel går for vidt at nævne. Isefjorden, skrænterne ved Lynæs og Hornsherred, når det var klart vejr.

Vi husker vel også alle, hvordan man tog varsel af vejret. Når stranden malede i Lumbsås-krogen blev det godt vejr. Ind mod Høve skov, blæst og nogle byger. Ved Klinten regn, og når den malede fra Hule Grav, regn inden aften, alt ufejlbarligt, men hvordan? Ja, stranden må vel sagtens aldrig være helt i ro, men jeg har aldrig hørt nogen forklaring på fænomenet.

Ja, måske har man aldrig været så taknemmelig, som man burde, ved at være vokset op på sådan et sted, jeg i hvert fald ikke bevidst, men alligevel glad for at komme hjem, når man var ude. Alle de mange ting på marken, Storeås, Mergelgravene, Mergelgravsbakken, Stejlebakken, Smørhulsbakken, Kælderbakken, Enebrinksbakken, Bakken ved landevejen, Knysthulsbakken, Bakken ved vandingen, som vi fjernede og kørte på lerjorden og endelig bakken på skellet mod øst. Enebrinken, hvor vi legede meget, og også opførte friluftsteater, jeg husker "Et eventyr i Rosenborg have". Der var altid noget, og vi levede med i det. Ingen andre gårde havde den slags marker, men heller ingen andre havde det arbejde med dem, som vi har kendt. Masser af sten og mange dræninger, kort sagt en meget anstrengende gård, også den dag i dag.

Dommergaarden med udsigt over Sejerøbugten
(frit efter foto)

Det må nu være nok, det er alt for trættende alt sammen, men skulle nogen af jer andre vide eller huske noget, kan i da skrive det i jeres brev til Ole. Jeg synes mit er overdrevet egoistisk, så i må endelig være med, så kan Ole selv samle sammen, alt det han vil beholde. Jeg ved alt for lidt om fars familie, og der kan i måske hjælpe til, især Marie.

Med venlig hilsen

Jens Larsen

OM ESTER OG DRENGENE

ESTER OG DRENGENE

Ole skriver om at få alt om drengene og Ester, og jeg ved ikke rigtigt, hvad jeg skal skrive.

Om drengene

De har alle modtaget den første undervisning i Høve Friskole og har realeksamen fra Asnæs Realskole.

Niels: f. 2o.1o.194o. Efter realen hjemme 1 år. Tjente på Tåsinge 1 år. Gymnastikhøjskolen i Ollerup ½ år. Hjemme ½ år. Soldat i 2 år ved Gardehusarregimentet i Næstved.(deltog som kortegerytter bl.a. ved kongens sølvbryllup og ved kongen af Thailands besøg - et stykke tid sammen med norske dragoner i Freiburg i Tyskland). Hjemme, overtog Sandgården i 1969 og Dommergården i 1965.

Gift med Ellalise Petersen fra Egebjerg.

3 børn: Pernille f. 29.3.1966, Jesper f. 22.5.1967,
Søren f. 22.1o.1971

Ole: f. 28.7.1942. Studentereksamen fra Stenhus gymnasium i Holbæk. Bygningsingeniør fra Danmarks Tekniske Højskole. Soldat i 2 år ved Hærens Tekniske Korps. Arbejder nu i rådgivende ingeniørfirma i København.

Gift med Tove Engelbreth fra Skjern.

2 børn: Jens f. 21.2.1969, Line f. 18.1o.1972.

Ebbe: f. 7.3.1944. Studentereksamen fra Stenhus gymnasium i Holbæk. Soldat i 2 år i marinen (deltog i forskelligt helt inde mod den russiske kyst - minestrygning nord for Skotland). Telegrafist fra navigationsskolen i Svendborg.

Sejlede 3 år i udenrigsfart for DFDS. Læser nu til kemi-ingeniør ved Danmarks Tekniske Højskole.
Gift med Merethe Wihlborg Pedersen, Nykøbing Falster.

Søren: f. 28.9.1947. Studentereksamen fra Sorø Akademi. Lyngby Landbrugsskole 1 år. Praktisk landbrug 1 år ved Rungsted. Læser nu på Landbohøjskolen. Færdig som agronom til sommeren 1973. Derefter soldat eller udsending til uland.

Joakim: f. 17.5.1952. Læser på Sorø Akademi. Bliver færdig som student til sommeren 1973. Ikke faste planer for fremtiden, men måske noget med sprog.

Om Ester:

Om Esters familie kan jeg ikke oplyse ret meget uden et større arbejde. Ved et tilfælde ved jeg dog lidt om den:

Esters mor havde en broder i Argentina, som var ugift og døde for nogle år siden. Der kom pludselig meddelelse om at der var en arv, men at det var en betingelse at den dødes søskende kunne bevise deres slægt tilbage i 3-4 generationer. Hvorfor vides ikke. En nabo til Esters forældre, en pensioneret lærer Vejrup, ville hellere end gerne prøve eksperimentet og fandt ud af en del. Hendes far var det let nok med. Hendes mors slægt viste sig at være fra det sydligste Sydslesvig, altså frisere. Havde jeg bare fået skrevet det hele op, men den gang tænkte man jo ikke, at der nogensinde blev brug for det. Nu er lærer Vejrup død og Esters forældre er også døde. Hvor meget der blev tilbage af arven efterat der var betalt alle vegne ved jeg heller ikke. Der var mange om at dele. Der var 5 søskende, der på det tidspunkt var levende og en var død, men havde børn. Esters forældre stod i de dage

og lagde centralvarme ind, og det fik de i hvert fald betalt. Han skulle nok have haft meget, han ejede et stort hus i Buenos Aires, men Argentina har jo nok forstået at beholde sit.

Ester er født på en gård i Janderup ved Varde i Vestjylland. Hendes forældre hed Ebbe Damgaard og Barbara født Thrane.

Ebbe Damgaards far hed Rudolf Damgaard. Han må have haft noget beplantning i sig, for han har tegnet og anlagt det store anlæg ved Varde By, som nu hedder Arnbjerg.

Han havde 6 sønner:

Peder Damgaard, der overtog halvdelen af jorden til faderens gård.

Ebbe Damgaard (Esters far), der overtog stamparcellen.

Jørgen Damgaard, sejlede som kaptajn, købte senere gård i Nørre Nebel.

Søren Damgaard, udvandrede til Amerika,(skrev engang efter et billede af vor Søren)

Anders Damgaard, udvandrede til Amerika (havde 2 sønner i krigen, den ene sad i japansk fangenskab til krigens slutn.)

Niels Damgaard, læste til lærer, døde kort efter ansættelse i Ringe på Fyn,

Barbara Damgaards forældre kan jeg ikke huske, som nævnt er hendes mors slægt frisere.

De var 7 søskende:

Rasmus Thrane, Argentina

Barbara Thrane, Esters mor

Marius Thrane, havde gård ved Hobugten

Peder Thrane, boede i Billum

Laurits Thrane, lærer i Hindsholm på Fyn

Mary Thrane, gift med en mejeribestyrer Vestergård i Børsmose

Esters søskende: De er 6 søskende.

Ruth, g.m. tømrer Jens Olsen, Orø.

Niels, g.m. Rosa, Videbæk.

Ester

Thyra, g.m. tømrer Ernst Larsen, Horne

Gunner, g.m. Ida, Videbæk.

Ernst, g.m. Hansine, Godthåb, Grønland.